

Verscholen verleden

Interieurs in Nederlandse museumdepots

Afb. Links opbouw kamer, rechts foto uit 2015 Stedelijk Museum ¹

¹ Bron: Nieuwe instituut en Stedelijk Museum Amsterdam

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1. Aanleiding	3
1.2. Inventarisatie	3
2. Onderzoeksmethode	4
2.1. De opzet en uitvoering van het verkennend onderzoek	4
2.2. Selecteren musea	4
2.3. Uitzetten van mails	4
2.4. Interviews	4
3. Inventarisatie	5
3.1. Definitie interieurs	5
3.2. Benaderde musea	5
3.3. Tabel interieurs in musea	5
3.4. Lijst van musea zonder interieurs	6
3.5. (Bouw)fragmenten van interieurs	6
4. Herbestemmen van interieurs	7
4.1. Suggesties voor de toekomst	7
4.2. Herbestemmen interieurs en/of bouwfragmenten	7
4.3. Suggesties voor musea die interieurs en/of bouwfragmenten willen verwerven.	8
5. Voorbeelden van herbestemming van interieurs	9
5.1. Herbestemmen van interieurs	9
5.2. Herbestemming interieur in het eigen of een ander museum	9
5.3. Herbestemming interieur naar een monumentale plek	10
5.4. Herbestemming interieur naar een maatschappelijke locatie	11
6. Ontwerp hergebruik door Pan+ architectuur	14
6.1. Opdracht	14
6.2. Uitvoering	14
Bijlage 1 Inventarisatielijst	15
Bijlage 2 Lijst digitaal benaderde musea	30
Bijlage 3 Lijst met geïnterviewde personen	31
Bijlage 4 Uitwerking Plan+ Architectuur	32
Colofon	52

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

RaadSaam Erfgoedprojecten en CollectieConsult, zijn een onderzoek gestart in het kader van het programma van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) over historische interieurs. Door ons werk als adviseurs komen wij geregeld in depots waardoor wij weten dat er in een aantal museale collecties interieurs en delen van interieurs bewaard worden, afkomstig uit patriciërshuizen, gewone woonhuizen, stadhuizen, industriële panden of winkels. Vaak zijn deze interieurstukken in losse onderdelen op schappen en planken opgeborgen in het depot. Helaas verlaten zij het zelden voor een nieuwe bestemming. In het huidige museale beleid, dat gekenmerkt wordt door aandacht voor cultureel ondernemen en bezoekerscijfers, wordt het door de overheid juist aangemoedigd om kritisch te kijken naar museale stukken die op deze wijze een permanent Doornroosje-bestaan leiden in depots. Want waarom zou een depotstuk van het ene museum niet het zaalstuk voor een ander museum kunnen worden? Daarom en ook omdat wij denken dat dit soort stukken kunnen worden ingezet voor een veel groter en meer divers publiek, is het ons inziens anno 2018 nodig opnieuw kritisch te kijken naar deze objecten die in 'slaapstand' verkeren en daarbij ook niet-museale oplossingen in ogenschouw te nemen.

1.2. Inventarisatie

Als eerste stap in het onderzoek wilden we in kaart brengen hoe groot het aantal interieurs of belangrijke interieur onderdelen in de museale depots is. Daarbij was niet alleen van belang om een overzicht te krijgen in de hoeveelheid interieurs die in de depotrekken liggen opgeslagen, hoe compleet deze zijn en wat de staat van conservering is, maar ook om inzicht te krijgen in de mogelijkheden tot hergebruik. Bij deze eerste inventarisatie is ervoor gekozen om het kerkelijk interieur niet op te nemen. Omdat deze eigen gebruikersgroepen, netwerken en herplaatsingsmogelijkheden kent, onder andere bij Museum Catharijneconvent² in Utrecht, die buiten dit onderzoek vallen.

² Museum Catharijneconvent. Versie 05.09.2018 <www.catharijneconvent.nl>

2. Onderzoeksmethode

2.1. De opzet en uitvoering van het verkennend onderzoek

Om een eerste schets te kunnen maken van de huidige situatie is er gebruik gemaakt van het uitzetten van mails en zijn er gesprekken gevoerd met deskundigen.

2.2. Selecteren musea

Voor het selecteren van de musea hebben we onderstaande criteria gebruikt:

- De kans moet groot zijn dat ze interieurs in hun depot hebben. Musea zoals bijvoorbeeld de beeldende-kunst- en natuurmusea vallen logischerwijs af.
- Gekeken is naar relevante rijksmusea, stadsmusea en provinciale musea. Omdat deze musea zich in de eerste plaats verantwoordelijk voelen voor het behoud van het erfgoed in de stad, dorp of streek.

Naast deze criteria is er online vooronderzoek gedaan. In databases van de musea is een eerste zoektocht gedaan naar interieurs. Een complicerende factor was hierbij de manier waarop de musea interieurs omschrijven. Ze gebruiken hiervoor geen eenduidige, standaard trefwoorden, waardoor het lastig is om de interieurs te vinden. Ook in de respons van de musea kwam naar voren dat ze het zelf moeilijk vinden om de gevraagde informatie over opgeslagen interieurs snel uit collectieregistratiesystemen te halen.

Trefwoorden die gebruikt zijn in onze zoektocht:

Interieur, betimmering, wandbetimmering, interieurenssemble, kamer, fragment, zaal, inventaris, winkelinterieur en lokaal.

2.3. Uitzetten van mails

Om erachter te komen of musea in het bezit zijn van interieurs in hun depot hebben wij 43 musea geselecteerd en in een mail gevraagd naar mogelijke interieurs in hun depot. De mail is gericht gestuurd naar leidinggevenden en eindverantwoordelijken van de afdeling collectie in musea in Nederland. Dit omdat zij goed kunnen inschatten welke interieurs er in het depot bevinden, of het aansluit bij het huidige verzamelbeleid en wat de uitdagingen zijn voor de toekomst. De respons betreft 24 respondenten (56% van de benaderde organisaties). De mail is verstuurd in de periode juni - augustus 2018. De gehele lijst is terug te vinden in bijlage 2.

2.4. Interviews

Naast de benaderde musea hebben we met zes deskundigen van verschillende musea en organisaties gesproken, deze namen zijn opgenomen in bijlage 3. Er is op een vrije manier gesproken met de deskundigen om een beeld te krijgen van de verschillende verzamelvisies op het gebied van interieurs en hun gedachten rond hergebruik. Onderwerpen van deze gesprekken waren: verzamelbeleid, restauratie, hergebruik, depotbeleid en historisch onderzoek.

3. Inventarisatie

3.1. Definitie interieurs

Voor de inventarisatie is het van belang om te definiëren wat wij verstaan onder interieurs. Voor dit onderzoek hanteren wij de definitie die afkomstig is van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Een interieur is het samenstel van één of meer ruimtes: structuur, onderlinge relaties en ruimtelijke verhoudingen, de afwerking van die ruimten, zoals wanden, vloeren en plafonds en de vaste bestanddelen, zoals deuren, schouwpartijen, installaties en ingebouwd meubilair alsmede de aanwezige roerende zaken zoals meubels en losse wanddecoraties. Een los fragment zonder verder verband met het interieur zoals bijvoorbeeld een schouw valt hierbuiten.³

Deze definitie dateert uit 2011, tegenwoordig duiden wij interieurs mét roerend meubilair vaker aan als interieurenssemble. Een interieurenssemble is een samenhangend geheel van onroerende en roerende zaken van (cultuur)historisch, artistiek, wetenschappelijk of technisch belang. Het gaat om een gebouw met één of meer ruimtes inclusief de bijbehorende inrichting.⁴

3.2. Benaderde musea

Wij hebben 43 musea benaderd met de vraag of zij in het bezit zijn van interieurs in hun depot. Van de 43 mails die zijn verstuurd hebben wij 24 reacties van musea ontvangen. De gehele lijst van benaderde is terug te vinden in bijlage 2.

43 mails verstuurd
24 reacties
14 musea met interieurs in depot
10 musea zonder of alleen bouwfragmenten in depot

3.3. Tabel interieurs in musea

In onderstaand tabel is te zien welke musea interieurs hebben in hun depot. Dit zijn onder andere: interieurs van woonhuizen, apotheken, drogisterijen, bakkerijen, Chinese kamers met behang en volledige omlijstingen, industrieel erfgoed zoals ijzergieterijen, steenhouders- en timmermanskraanplaatsen en verfwinkels. De musea hebben de interieurs vaak verzameld als bron voor historisch onderzoek waarbij een ontmanteld interieur in deze musea al snel kan bestaan uit vele, soms zelfs 300 verschillende onderdelen.

	Aantal interieurs
1. Amsterdam Museum	21
2. Bonnefantenmuseum	1
3. Het Centraal Museum Utrecht	12
4. Dordrechts Museum	1
5. Fries Scheepvaart Museum	2
6. Gemeente Helmond	1

³ Hulpmiddel bij de waardering van het historisch interieur, RCE, 2011

⁴https://cultureelerfgoed.nl/sites/default/files/downloads/dossiers/theoretisch_kader_interieurenssembles_7-3_def.pdf

7. Museum Gouda	3
8. Museum Rotterdam	3
9. Openluchtmuseum Arnhem	6
10. Paleis het Loo	1
11. Het Rijksmuseum	3
12. RCE	10
13. Stedelijk museum Breda	5
14. Zuiderzeemuseum	7
Totaal aan interieurs	76

3.4. Lijst van musea zonder interieurs

Naast de musea die meerdere interieurs in het depot hebben, zijn er tien musea die hebben aangegeven geen interieurs te hebben of alleen losse (bouw)fragmenten.

1. Groninger Museum
2. Drents Museum
3. Het Nieuwe Instituut
4. Boijmans van Beuningen
5. Museum het Valkhof
6. Museum Arnhem
7. Stedelijk Museum Zwolle
8. Zaanse Museum
9. Het Zeeuws Museum
10. TextielMuseum

3.5. (Bouw)fragmenten van interieurs

Bij (bouw)fragmenten van interieurs in depot moet gedacht worden aan gevelstenen, schouwen, haardplaten, tegeltableaus, wandfonteinen, deurpanelen, zuilen, glas-in-lood ramen, schoorsteenmantels, vloer- en wandtegels en een losstaande wandbespanning. Enkele voorbeelden van zulke fragmenten ziet u in afbeelding 3, ze zijn niet opgenomen in de inventarislijst in de bijlage, wel zijn de aanbevelingen en suggesties ook voor bouwfragmenten in depots van toepassing.

Afb. Voorbeelden (bouw)fragmenten.

De inventarisatie van bijna tachtig interieurs is nog onvolledig, maar geeft een beeld van de interieurs die nu in depots liggen. De lijst is als bijlage 1 toegevoegd met de tot nu toe gevonden interieurs per museum geordend.

4. Herbestemmen van interieurs

4.1. Suggesties voor de toekomst

In de eerste inventarisatie die is gedaan naar interieurs in depots, is duidelijk geworden dat er op zijn minst rond de 80 interieurs in museale depots liggen. De meeste musea ondervinden hier echter geen last van aangezien de interieurs en/of bouwfragmenten in 'slaapstand' in hun depots liggen. Enkele musea geven aan na te denken over eventuele herplaatsingsmogelijkheden en mogelijke reconstructie. Maar een dergelijk project is veel kostbaarder en tijdrovender dan het huidige behoud in het depot. Ondanks dat het wellicht niet voor elk museum gelijk mogelijk is om dergelijke projecten op te zetten willen we toch nadenken over de toekomst. Want hoe langer de interieurs in depots blijven liggen hoe kleiner de kans wordt dat ze er ooit weer uitkomen. Dit komt omdat het voor de betimmering erg ongunstig is om lange tijd in een depot te liggen, de houten planken kunnen vervormen en beschadigen waardoor het interieur niet goed meer in elkaar past. Daarnaast ontbreekt het veel musea aan een ruimte om de hele puzzel bij een mogelijke reconstructie weer te kunnen maken en verdwijnt de kennis die aanwezig was toen het interieur ontmanteld werd snel. Daarom zou het een kans zijn om te streven naar beheerders die hun depots zien als een tijdelijke plek voor behoud, en die proberen er goed weer een plek in de openbaarheid te geven. Hieronder willen we dan ook enkele tips geven voor musea die interieurs en/of bouwfragmenten willen herbestemmen of willen verwerven.

4.2. Herbestemmen interieurs en/of bouwfragmenten

Suggesties voor de musea die interieurs en/of bouwfragmenten willen herbestemmen.

- **Waardeer de interieurs of delen van interieurs in relatie tot het verzamelbeleid van het museum.**

Door interieurs en/of bouwfragmenten te waarderen⁵ in lijn met het verzamelbeleid, wordt duidelijk welke stukken buiten het huidige verzamelbeleid vallen en inzetbaar kunnen worden voor herbestemming of herplaatsing. Daarna kan gekeken worden of het inzetbaar is in een museale, monumentale of maatschappelijke context en of er bij een externe herplaatsing afstoting⁶ uit de museale verzameling noodzakelijk is.

- **Maak mogelijkheden voor herplaatsingen van interieurs openbaar.**

Op dit moment is er weinig bekend bij de buitenwereld over de interieurs die in museale depots liggen. Het is een kans om ook deze markt hiermee bekend te maken, zodat ook zij mee kunnen dromen over herbestemmingen van interieurs. Denk hierbij aan: ondernemers, monumenteneigenaren, monumentenwacht, architecten en designers

- **Laat bij mogelijkheid tot herplaatsing in een maatschappelijke context de wens tot volledige restauratie los.**

Omdat de grote interieurs ontmanteld zijn en op de planken liggen, is het een gigantische klus om dit weer tot een interieur te herbouwen. De kosten die dit met zich meebrengt zijn een groot obstakel voor herplaatsing. Daarnaast zijn de stukken na jaren op de plank te

⁵ Op de museale weegschaal, 2013, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

⁶ Leidraad voor het afstoten van museale objecten (LAMO), Museumvereniging, 2015.

hebben gelegen vaak niet meer in goede staat, wat naast herbouwen ook restaureren met zich meebrengt. Een overweging kan zijn om het in elkaar zetten en weer tonen te laten prevaleren boven volledig restauratie. Restauratie voor een maatschappelijke locatie kan wellicht ook op een ander niveau worden ingestoken dan voor een museum.

- **Schenken aan een depot.**

Overweeg bij het afstoten van interieurs en/of de bouwfragmenten om ze aan een depot te schenken waar zij nadrukkelijk bewaard worden voor een nieuwe bestemming in de toekomst. Twee voorbeelden hiervan zouden kunnen zijn: Historische bouwfragmenten depot Gelderland⁷ en Stichting Monument & Materiaal Groningen⁸.

- **Geef kleinere musea de mogelijkheid (delen van) interieurs over te nemen.**

Voor een klein lokaal museum kan een interieur veel betekenen. Het kan de belevingswaarde van een museum zeer versterken.

4.3. Suggesties voor musea die interieurs en/of bouwfragmenten willen verwerven.

- **Benut de techniek van de 3D Scan**

Musea en betrokkenen in dorpen en steden willen vaak een bijzonder interieur van de sloop redden. In plaats van het fysiek redden van een (deel van het) interieur en op te nemen in de collectie, kunnen erfgoedbeheerders uitwijken naar de 3D scan. Het is een kans om het totale beeld van het interieur te behouden en alleen digitaal op te nemen in de collectie. Door de 3D scan kan het totale design, maatvoering en constructie als informatiebron behouden blijven met een digitale opslag.

⁷ Monumentenwacht. Versie 02.08.2018 <www.monumentenwacht-gld.nl>

⁸ Stichting Monument & Materiaal. Versie 02.08.2018 <www.stichtingmenm.nl/index.php/oude-bouwmaterialen>

5. Voorbeelden van herbestemming van interieurs

5.1. Herbestemmen van interieurs

Bij het herbestemmen van interieurs kan gedacht worden aan verschillende locaties. Wij denken aan drie verschillende categorieën: museaal, monumentaal of maatschappelijk.

1. In een **museale setting** gaat het over plaatsen van een interieur in een ruimte met museaal beheer, inclusief een zo optimaal mogelijk klimaat en veiligheidsmaatregelen.
2. In een **monumentale setting** gaat het over een beheerste gebruikssituatie, waar toezicht is en klimaat en veiligheidsmaatregelen beperkt aanwezig zijn.
3. In een **maatschappelijke setting** gaat het over plaatsing in (semi)publieke gebouwen zoals ziekenhuizen, gemeenschapshuizen, bibliotheken, theaters of horeca waar het voor het doel heersende klimaat niet wordt aangepast aan het herplaatste interieur en er behalve goed huisvaderschap, geen extra veiligheidsmaatregelen aanwezig zijn.

Wij zullen deze drie categorieën nader inspecteren en de kansen, obstakels en enkele mooie voorbeelden met u delen.

5.2. Herbestemming interieur in het eigen of een ander museum

In een museale setting gaat het over het herplaatsen van een interieur in een museale ruimte inclusief een zo optimaal mogelijk klimaat en aanwezige veiligheidsmaatregelen. Een bekend voorbeeld is een aantal interieurs in het depot van het Amsterdams Museum die van 1895 – 1975 opgesteld stonden in het Stedelijk Museum.⁹ Uit de gesprekken die zijn gevoerd kwam naar voren dat stijlkamers in musea buiten hun historische context een beetje uit de mode zijn, zij nemen ook relatief veel museale ruimte in. Maar het zou voor enkele uitzonderlijke complete en goed bewaarde interieurs een mooie oplossing kunnen zijn.

Kansen

- Het interieur kan weer bewonderd worden door publiek.
- Voor een klein lokaal museum kan een interieur veel betekenen. Het kan de belevingswaarde van een museum versterken.

Obstakels

- Musea hebben niet altijd ruimte voor een heel interieur en gedeeltelijk gebruik van zo'n interieur wordt vaak als lastig ervaren.
- Er zijn veel kosten aan verbonden om een interieur te installeren en restaureren zodat het in een museum gezien kan worden.¹⁰
- Een interieur alleen zegt het huidige publiek niet meer zoveel. Het kost veel extra inzet om hier een goede duiding aan te geven.
- Presentatie van objecten in historische interieurs is vaak lastig. Zowel fysiek als het begrijpen ervan.

⁹ Stijlkamers in het Stedelijk Museum. Versie 20.08.2018 <<https://hart.amsterdam/nl/page/47053/stijlkamers-in-het-stedelijk-museum>>

¹⁰ De restauratie en installatie van de Beuningkamer werden in 2011 in Rijksmuseum gerealiseerd dankzij extra bijdragen van schenkers en Vrienden van het Rijksmuseum. *Rijksmuseum Bulletin, maart 2017* is geheel gewijd is aan de geschiedenis van de Beuningkamer van 1745 tot heden (Engelstalige uitgave, ISBN 978-94-91714-96-2).

Voorbeeld herbestemming interieur in het eigen of een ander museum

Naam: Huis van Gijn

Functie: museum

Stad: Dordrecht

Historie: De goudleerkamer komt uit het huis De Rozijnkorf in Dordrecht en dateert uit 1686. Van Gijn vond het een interessant interieur. Hij maakte er een aantekening over in zijn notitieboekje. Maar het was een andere Dordtse verzamelaar, Hidde Nijland, die de kamer kocht. Na diens dood (1921) werd het interieur geveild. Vervolgens was het jarenlang zoek, totdat het in 1992 opdook in een villa in Wassenaar. Na een grondige restauratie is de goudleerkamer in 2001 naar het museum overgebracht. Alle oorspronkelijke onderdelen zijn nog aanwezig: het goudleren behang, de schouw en het haardvloertje, de betimmering met de gesneden decoraties in classicistische stijl, de chique alkoof (voor het bed) en het plafond met schilderijen van Augustinus Terwesten (1649-1711).¹¹

5.3. Herbestemming interieur naar een monumentale plek

Op dit moment wordt deze oplossing weinig gebruikt, mede omdat vanuit Monumentenzorg vaak wordt gestreefd naar historische en stilistische zuiverheid. In het verleden werd daar wat losser mee omgegaan. Een bekende naoorlogse architect als Elias A. Canneman (1905 – 1987), plaatste vaak monumentale schouwen en kasten afkomstig uit het ene monument in een ander. Dit heeft hij bijvoorbeeld ook gedaan bij de laatste restauratie van het kasteel Duivenvoorde (1958 – 1963), waar hij het kasteel – waar mogelijk en aanvaardbaar – teruggebracht heeft naar de toestand van 1631 en 1717.¹² Een herbestemming kan voor een monument en interieur een belangrijke meerwaarde opleveren. In een monumentale setting gaat het over een beheerste gebruikssituatie, waar toezicht is en klimaat en veiligheidsmaatregelen beperkt aanwezig zijn.

Kansen

- Sommige monumentale panden hebben geen interieur meer. Hier zou een interieur de monumentale waarde kunnen versterken.

Obstakels

- Een eigenaar heeft zelden behoefte aan een interieur dat nooit in het pand heeft gezeten, omdat het als historisch onjuist wordt ervaren.
- Een interieur is erg lastig in te passen in een bestaande ruimte en dat geeft veel extra rompslomp en vraagt inzet van alle betrokken partijen.
- Herplaatsen inclusief restauratie van de interieurdelen is erg kostbaar en is helaas onder de huidige wet en regelgeving niet subsidiabel.

¹¹ Huis van Gijn. Versie 24.07.2018 <www.huisvangijn.nl/ontdek-het-huis/goudleerkamer>

¹² Kasteel Duivenvoorde. Versie 20.08.2018 <www.kasteelduivenvoorde.nl/kasteel/duivenvoorde/historie/>

Voorbeeld herbestemming interieur naar een monumentale plek

Naam: Gemeenlandshuis

Stad: Amsterdam

Project: Herbestemming

Samenwerking: Koninklijk Oudheidkundig Genootschap en Gemeenlandshuis (Vereniging Hendrick de Keyser).

Inhoud project: In het Gemeenlandshuis bevindt zich een bijzonder 17de-eeuws tegeltableau dat oorspronkelijk afkomstig is uit het woonhuis van de Amsterdamse plateelbakker Haye Esdré. Dit door hemzelf vervaardigde tableau kwam later in het bezit van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap. Na een plek te hebben gekregen in de entree van het Fragmentengebouw van het Rijksmuseum is het na de grote verbouwing daarvan in 2016 geplaatst in het Gemeenlandshuis. De voorstelling is geïnspireerd op een prent van de zeeslag bij Duins.¹³

5.4. Herbestemming interieur naar een maatschappelijke locatie

Dit is de meest risicovolle vorm van hergebruik. In een maatschappelijke setting wordt een historisch interieur geplaatst in een (semi)publiek gebouw zoals ziekenhuizen, gemeenschapshuizen, bibliotheken, theaters en horeca waar het voor het doel heersende klimaat niet wordt aangepast aan de wensen van het interieur en er behalve goed huisvaderschap, geen extra veiligheidsmaatregelen aanwezig zijn.

Kansen

- Bedrijven zoals markthallen, bedrijf-verzamelgebouwen, meeting plekken en dergelijke hebben vaak het geld en de interesse voor iets karakteristieks.
- Verzorgingshuizen kunnen een interieur gebruiken om herinneringen te stimuleren.
- Scholen kunnen het gebruiken als leeromgeving of aankleding.

Obstakels

- Een museum moet het interieur kunnen loslaten (bruikleen of schenking) en het liefst ook het beheer en de verantwoordelijkheid overdragen.
- De restauratie kost veel geld.
- Het interieur wordt aangeraakt en als gebruiksvoorwerp gezien. (Er kan een rollator tegen aan rijden).

¹³ Hendrick de Keyser. Versie 24.07.2018 <www.hendrickdekeyser.nl/huizen-van-hendrick/de-hele-collectie/amsterdam/diemerzeedijk-27>

Voorbeeld herbestemming interieur naar een maatschappelijke locatie

Project: Beleef het museum onderweg

Samenwerking: communicatiebureau Prima Donna uit Deventer en het Openluchtmuseum Arnhem.

Inhoud project: In juni 2015 heeft het Nederlands Openluchtmuseum een Openluchtmuseum-kamer gemaakt in een hotel in Arnhem. Deze kamer voerde hotelgasten terug naar de jaren vijftig. De inrichting is vintage jaren vijftig en verworven in samenwerking met de conservatoren van het museum. Door het levensechte fotobehang wanen de gasten zich in de gezellige arbeiderswoning uit Tilburg in het museum.¹⁴

Voorbeelden niet museale interieurs in maatschappelijke functie

Niet alle interieurs blijven behouden, soms zijn we te laat met het 'redden' van een interieur en soms heeft het zijn maatschappelijke functie behouden of heeft het door herbestemming een maatschappelijke functie gekregen. Hieronder willen wij enkele mooie voorbeelden van niet museale interieurs in een maatschappelijke functie met u delen.

Naam: Hofstad Apotheek

Functie: Rijksmonument, Apotheek nog steeds in gebruik

Stad: Den Haag, de apotheek bevindt zich aan de Korte Poten in het gedeelte tussen het Plein en het Centraal Station.

Historie: De Hofstad Apotheek is waarschijnlijk de oudste apotheek in Den Haag. Het gebouw werd in Art Nouveau stijl ontworpen in 1905 door architect Jan Cornelis van Dorsser. Het interieur is geheel bewaard gebleven, inclusief de houten laatjes en de aardewerken potten. De groene tegels werden door Johan Mutters ontworpen en gemaakt door de Porcelayne Fles.¹⁵

¹⁴ Historiek. Versie 24.07.2018 <www.hotelhaarhuis.nl/nl/arrangementen/item/openluchtmuseum-arrangement?arrival=&departure=>

¹⁵ Nostalgiekrant. Versie 24.07.2018 <http://www.nostalgiekrant.nl/hofstad_apotheek.htm>

Naam: Belgisch Biercafé Olivier

Functie: Rijksmonument, café vanaf 2007

Stad: Utrecht, aan Achter Clarenburg

Historie: Het café is gevestigd in een oude kerk. Er zijn zoveel mogelijk elementen van de kerk uit 1860 behouden: de altaarnis, de gewelven en het orgel.¹⁶ De kerk is toegankelijk voor publiek en het prachtige gebouw blijft behouden.

Naam: Grand Hotel Amrâth Amsterdam

Functie: Rijksmonument, hotel

Stad: Amsterdam

Historie: Begin 20^e eeuw besluiten zes rederijen de krachten te bundelen in een gezamenlijk hoofdkantoor. Hier zullen de kaartjes voor de zeereizen naar onder andere Nederlands Oost-Indië en Afrika verkocht worden. De Prins Hendrikkade is een uitstekende plek. Na de Tweede Wereldoorlog trekken de scheepvaartmaatschappijen geleidelijk weg uit het Scheepvaarthuis. In 1983 neemt het gemeentevervoerbedrijf (GVB) zijn intrek in het Scheepvaarthuis. Het gebouw wordt volgens de heersende mode aangepast, hetgeen voornamelijk neerkomt op de aanbreng van pastelkleurige plafondplaten, computervloeren en TL-verlichting. In 1998 biedt de gemeente het gebouw te koop aan. Vastgoedondernemer Van Eijl ziet mogelijkheden om van dit majestueuze gebouw een karakteristiek en charismatisch vijfsterrenhotel te maken.¹⁷

¹⁶ Café Olivier. Versie 24.07.2018 <<https://utrecht.ca-fe-olivier.be/>>

¹⁷ Amrath Amsterdam. Versie 24.07.2018 <<https://www.amrathamsterdam.com/nl/index.html>>

6. Ontwerp hergebruik door Pan+ architectuur

6.1. Opdracht

Om het onderzoek een extra dimensie te geven is gezocht naar een concrete toepassing van de opgave waar een historisch interieur, op bijzondere wijze, een plaats kan vinden in een bestaand (maatschappelijk) gebouw. Het ontwerp en de visualisatie dient in eerste instantie ter inspiratie. We hebben Pan+ architectuur gevraagd een voorstel te doen voor een dergelijke verbeelding om heden en verleden te verbinden. Voor dit project is gekozen voor een interieur van Lion Cachet die in het depot ligt van het Centraal Museum in Utrecht.

Afb. Interieur Lion Cachet.

Op bovenstaande foto is het interieur van Lion Cachet te zien. Het interieur is een kamerbetimmering uit een pand aan het Frederiksplein 50 te Amsterdam. Het is ontworpen door Carel Adolph Lion Cachet (Amsterdam 1864 - Vreeland 1945). De kamer komt uit het huis van Theodor Georg Dentz van Schaik en is ontworpen en geïnstalleerd in circa 1910. Dentz van Schaik was advocaat en hield kantoor aan huis. Het interieur is van het kantoorgedeelte op de eerste verdieping, met kleine zijdeuren naar de wachtruimte en de hal daarachter en een dubbele deur naar de kamer erachter.

6.2. Uitvoering

De uitwerking van het plan van Pan+ architectuur is als bijlage 4 toegevoegd.

Bijlage 1 Inventarisatielijst

De inventarisatie van bijna tachtig interieurs is nog onvolledig, maar geeft een beeld van de interieurs die nu in depots liggen. In deze bijlage is de lijst toegevoegd met de tot nu toe gevonden interieurs per museum geordend. Mocht u bij het zien van deze lijst nog aanvullingen weten, dan horen we die graag!

Musea hebben naast deze lijst veel fragmenten van interieurs in hun depot, zoals gevelstenen, schouwen, haardplaten, tegeltableaus, wandfonteinen, deurpanelen, zuilen, glas-in-lood ramen, schoorsteenmantels, wandbespanningen, wandschilderingen, behangselschildering, vloer- en wandtegels. Deze zijn niet in de lijst opgenomen. Daarnaast hebben wij gekozen om ons bij deze inventarisatie niet te richten op het kerkelijk interieur. Omdat deze eigen gebruikersgroepen, netwerken en herplaatsingsmogelijkheden, onder andere bij het Museum Catharijneconvent in Utrecht kent, die buiten dit onderzoek vallen.

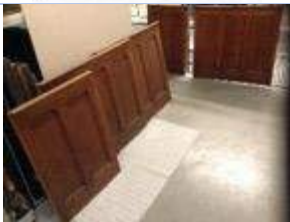
Wooncultuur

	Titel	Afbeelding	Museum
1	Kamer uit het huis Herengracht 488		Amsterdam Museum, HI 15
2	Zaal afkomstig uit de Nieuwe Doelenstraat 22		Amsterdam Museum, HI 09
3	Zaal afkomstig uit het herenhuis Prins Hendrikkade 142		Amsterdam Museum, HI 11.1
4	Zaal afkomstig uit de Keizersgracht 313		Amsterdam Museum, HI 13

5	Ontvangstzaal uit perceel Keizersgracht 185. Vervaardiger: toegeschreven aan Abraham van der Hart.		Amsterdam Museum, HI 02.1
6	Zaal, afkomstig uit perceel Herengracht 40		Amsterdam Museum, HI 10.1
7	Keuken uit de wijk 'Landlust' Jetze W. Janzen heeft de architecten van de flatgebouwen bij de inrichting van de keukens geadviseerd.		Amsterdam Museum, HI 19
8	Woonhuis op het Frederiksplein 48/50 Vervaardiger: Lion Cachet		Amsterdam Museum, HI 14
9	Keuken, gang en trap Keizersgracht 187		Amsterdam Museum, HI 03
10	Kamer uit het huis Weteringschans 141		Amsterdam Museum, HI 11

11	Plafond Herengracht 190		Amsterdam Museum
12	Kamer uit het huis Herengracht 132		Amsterdam Museum
13	Keuken Keizersgracht 195		Amsterdam Museum
14	Woonhuis op Keizersgracht 201, De interieurfragmenten zijn samengevoegd tot de 'Louis XV kamer' (zaal 20) in het Stedelijk Museum nadat in 1896 Keizersgracht 185 t/m 201 is gesloopt		Amsterdam Museum, HI 02
15	Schouw Keizersgracht 123		Amsterdam Museum

16	Schoorsteenmantel Frederik Hendrikplantsoen (vroeger Buitensingelweg)		Amsterdam Museum
17	Interieur van de kleermakers Gebr. Domhoff, Herengracht 414		Amsterdam Museum, HI 18
18	Woonhuis van houtzaagmolen 'De Dommekracht'		Amsterdam Museum
19	Interieur uit café "De Groote Zwaan" aan de Prins Hendrikkade 52		Amsterdam Museum, HI 17
20	Banketbakkersinterieur Herengracht 558		Amsterdam Museum
21	Leprozenhuis		Amsterdam Museum, HI 01

22	Beschilderd plafond met voorstelling van Jupiter en Ganymedes		Bonnefanten Museum
23	Mahonie ontvangkamerbetimmering Michel de Klerk Beeldhouwer Hildo Krop, fa. Het Woonhuys was de uitvoerder. 1916		Centraal Museum
24	Kamerbetimmering Frederiksplein 48 - 50 Vervaardiger Lion Cachet, 1910		Centraal Museum
25	Eetkamer buffet; kast; deuren, panelen en Betimmeringen. Ontwerper: inventaris Karel Pieter Cornelis de Bazel, uitvoerder De Ploeg, ca. 1910.		Centraal Museum
26	Betimmering voor werkkamer in het huis van de familie Ruys te Noordwijk Vervaardiger: Willem Kromhout, 1918		Centraal Museum
27	Betimmering voor huiskamer in het huis van de familie Ruys te Noordwijk Vervaardiger: Willem Kromhout, 1918		Centraal Museum
28	Kamerbetimmering, lichtblauw en witgeverfd. Noord-		Centraal Museum

	Nederlands, 1775/1800		
29	Kamerbetimmering in Lodewijk XV-stijl Vervaardiger: Pieter Jan van Liender, 1760		Centraal Museum
30	Er staat in record 'Afkomstig van de apotheek Van Spanje, Steenweg 44, Utrecht. Vormt een geheel met inv. nrs. 14423 t/m 14456.' Behalve de "betimmering" en de toonbank is er ook de inventaris van de bibliotheek.		Centraal Museum
31	Salon Vervaardiger schilderijen: Pierre Joseph Sauvage. Zijde ca. 1791		Centraal Museum
32	Betimmering van een bakkerij		Centraal Museum
33	Binnen-pui van een winkelhuis		Centraal Museum
34	Orgeltribune, vervaardiger: Jan Knijff, 1567		Centraal Museum

35	Hardstenen gootsteen met ronde hoekafronding linksvoor.		Dordrechts Museum inv. 14958
36	Beschilderd behangsel met voorstelling van een boerderij te Ypecolsga. Met Beschilderd behangsel met voorstelling van houtzaagmolen De Hoop te Woudsend. Vervaardiger Aede Lúzens Objectnummer FSM-C-022-C Allebei Fries Scheepvaartmuseum.		Fries Scheepvaart Museum.
37	De kamerbetimmering is afkomstig uit het pand Hoogend 18 te Sneek. De betimmering bevond zich tot 1939 in de achterkamer van het voorhuis waarvan de achtergevel gesierd wordt met een jaartalsteen uit 1765. In dat jaar was de eigenaar en bewoner de mast- en blokmaker Willem Sijdses Bloksma. In 1939 werd de betimmering verwijderd en door de Gemeente Sneek verworven ter plaatsing in de burgemeesterskamer van het raadhuis. Herplaatsing vond evenwel gedeeltelijk plaats in 1953 in het Museum.		Fries Scheepvaart Museum
38	Scheikunde lokaal		Gemeente Helmond

39	Nationaal Farmaceutisch Museum (2007-2011): apotheek interieur + toebehoren nu in beheer van Stichting Farmaceutisch Erfgoed, depot De Eenhoorn, Urk		Museum Gouda
40	De Kralingse Apotheek de ploeg		Museum Gouda
41	Bedsteewand stijlkamer 17 ^{de} eeuw		Museum Gouda
42	Betimmering régence kamer van huis Rustplaets, Schoorsteenmantel en deel lambrisering, twee deuren. De overige betimmering is niet origineel. De wandpilasters zijn in 1960 samengesteld uit de oude louvres van huis Rustplaets.		Museum Rotterdam inv. 35494
43	Betimmering regentenkamer Heilige Geesthuis of Oudemannenhuis Gecanneleerde platte pilasters met Korintische kapitelen op lambrisering. Crème-wit, gouden accenten. Met een grijs-geaderde marmeren schoorsteenmantel.		Museum Rotterdam inv: 35328-3

44	Betimmering uit de grote zaal van het huis van Josua van Belle aan de Leuvehaven 103 te Rotterdam.		Museum Rotterdam Inv 36417
45	Interieur van de apotheek aan huis van dokter Murray Bakker		Nederlands Openluchtmuseum NOM.10330-50&NOM.10578-50
46	Inventaris van een grutterij uit Wormerveer, 1693-1702		Nederlands Openluchtmuseum 0180-11.06
47	Inventaris van de kapperszaak		Nederlands Openluchtmuseum
48	Interieur van de Arnhemse Balletjeswinkel		Nederlands Openluchtmuseum
49	Winkelinterieur van drogisterij Christiaanse, Leiden		Nederlands Openluchtmuseum N.32952

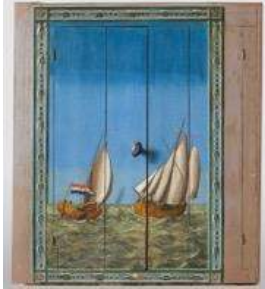
50	Interieur van de winkel van D. Fries te Aalten		Nederlands Openluchtmuseum N.31349
51	Postkantoortje		Paleis het Loo
52	Delen van een betimmering, uitgevoerd voor mr E.H. Crone, Keizersgracht 58, later overgebracht naar het pand Hobbemastraat BK-1973-208 Meubelhuis Legrand Amsterdam ca. 1900 - 1902		Rijksmuseum
53	Betimmering en schilderijen Herengracht 524 te Amsterdam, Arcadisch landschap met verschillende figuren, rechts twee kinderen. Schilder: <u>J. Andriessen</u>		Rijksmuseum
54	Lambrisering, spiegel, pilaster, paneel, betimmering, afkomstig uit het huis van Mannheimer, Hobbemastraat ("de villa").		Rijksmuseum BK-16885-30
55	Het plafond van Eppo Doeve 1953 voor het Ministerie van OKW		Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

56	Interieur: betimmering schoorsteen, vervaardiger: Wielerberg		Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
57	8.Fauteuils + tafel De Klerk Met lambrisering Kramer en vloerkleed vd Meij Directiekamer Verdieping 2 Vervaardiger: Tilleman Ronald		Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
58	Interieur directiekamer: hoek met hout lambrisering, platfond, deur met cassette inleg en kast Vervaardiger: Heins, J.Th.		Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed Objectnr.: AA1557
59	Interieur, zicht op 'Provinciekaart Gelderland' (1955), een handgeknoopt vloerkleed waarin de kaart van Gelderland is verwerkt, als onderdeel van een interieurenssemble in de Statenzaal. Vervaardiger: Galen, P. van		Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
60	UNESCO Perskamer van G. Rietveld		Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

61	Deel van laatgotische betimmering van eikenhout, thans ingedeeld in twee schotten, die door drie stijlen en vier regels in twintig panelen worden verdeeld. De panelen zijn versierd met de uit de 'brief' ontwikkelde bandslingers, die een kabeling in het midden vertonen en wingerdtakjes met druiventrossen in de uitgrondingen hebben.		Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed Objectnr.: B2660
62	Beschilderde serrebetimmering, vervaardiger Lion Cachet, 1910, uit pand Frederiksplein 50		Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed Objectnr.: AB9
63	Wandbetimmering Met wandpaneel met goud- en lakwerk		Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed Objectnr.: R6273-A
64	Betimmering en behang van directiekamer uitgevoerd in massief mahonie, omvat ruim 300 delen; boekenwand, haardpartij, buffetkast, twee banken, plafondbalken, raamdelen, radiatorkast, pilaar, profiellijsten, twee blinde deuren, kachel en drie gebrandschilderde glas-in-loodramen.		Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed Objectnr.: AA1557

65	Winkelinterieur van bakkerij bestaande uit: Toonbank met witmarmere blad, Lage tweedeurskast met op de hoeken een hoge pilaster. Hoge tweedeurskast met vier glaspanelen in de deur. Fragment met lage deurtjes, twee dubbele en een enkele. Hoekfragment met planken deurtje. Hoekfragment met deur. Losse onderdelen, zoals planken, pilasters e.d. Eenvoudige betimmering met pilasterversiering.		Stedelijk museum Breda. Objectnr. S05004
66	Inrichting van ijzergieterij bestaande uit emmers met vuurvast cement, werkbank, kast, bureau, deur, raamvenster en steekwagen. Afkomstig van IJzergieterij Rogier Nerinx Richter te Bergen op Zoom.		Stedelijk museum Breda
67	Interieurstukken van Drogisterij Smagghe, Breda.		Stedelijk museum Breda
68	Schouw, betimmering en behangsel behorende bij de Chinese behangsels. De betimmering en de schouw is afkomstig uit het pand aan de Ginnekenstraat, genaamd 'De Rode Haen'.		Stedelijk museum Breda

69	Houten delen van interieur. Achterkant is grijs geschilderd. Bestaande uit drie dubbele deuren: 1) Toogvormige dubbele bedsteedeur, 2) Toogvormige dubbele bedsteedeur, 3) Rechte dubbele deur. Afkomstig van de gesloopte boerderij, Lovensdijkstraat 171. Gesloopt december 1961.		Stedelijk museum Breda. Objectnr. S05014
70	Interieur uit Andijk: kamer betimmering, 3 wanden met bedsteden, pronkkast etc. Lodewijk XV stijl.		Zuiderzeemuseum, 006427
71	Bedschot uit Warns		Zuiderzeemuseum, B001271
72	Bedstedewand		Zuiderzeemuseum,

73	Bedstedewand; Hindeloopen		Zuiderzeemuseum
74	Bedstedewand		Zuiderzeemuseum
75	Kajuitkamer		Zuiderzeemuseum
76	Kamerbetimmering Oudestraat 236 Kampen		Zuiderzeemuseum, 025819

Bijlage 2 Lijst digitaal benaderde musea

1. Amsterdam Museum
2. Boijmans van Beuningen, Rotterdam
3. Bonnefantenmuseum, Maastricht
4. Centraal Museum, Utrecht
5. Cuypershuis, Roermond
6. Dordrechts Museum
7. Drents Museum, Assen
8. Frans Hals Museum, Haarlem
9. Fries Landbouwmuseum, Leeuwarden
10. Fries Museum, Leeuwarden
11. Fries Scheepvaart Museum
12. Gemeentemuseum Den Haag
13. Groninger Museum
14. Haags Historisch Museum, Den Haag
15. Lakenhal, Leiden
16. Markiezenhof, Bergen op zoom
17. Museum Arnhem
18. Museum Catharijneconvent, Utrecht
19. Museum Flehite, Amersfoort
20. Museum Gouda
21. Museum Helmond
22. Museum Jan Cunen, Oss
23. Museum Martena, Franeker
24. Museum Valkhof, Nijmegen
25. Nieuwe Instituut, Rotterdam
26. Noordbrabants Museum, Den Bosch
27. Openluchtmuseum, Arnhem
28. Openluchtmuseum het Hoogeland, Warffum
29. Paleis 't Loo, Apeldoorn
30. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
31. Rijksmuseum, Amsterdam
32. Rijksmuseum Twenthe, Enschede
33. Rotterdam Museum
34. Scheepvaartmuseum, Amsterdam
35. Stedelijk Museum Alkmaar
36. Stedelijk Museum Breda
37. Stedelijk museum Zwolle
38. Stedelijk Museum, Amsterdam
39. TextielMuseum, Tilburg
40. Westfries Museum, Hoorn
41. Zaan Museum, Zaanstad
42. Zeeuws Museum, Middelburg
43. Zuiderzeemuseum, Enkhuizen

Bijlage 3 Lijst met geïnterviewde personen

1. Het Amsterdam Museum

Gesprek met Thijs Boers, conservator kunstnijverheid.

2. Museum Gouda

Gesprek met: Marc de Beyer, directeur en bestuurslid Stichting het Nederlands Interieur en Julia Zwijnenburg, collectiebeheer Museum Gouda.

3. Nederlands Openluchtmuseum

Gesprek met Klaartje Schweizer, Sectormanager Collecties en Beheer.

4. Centraal Museum Utrecht

Gesprek met Marije Verduijn, hoofd Collectiebeheer.

5. TextielMuseum Tilburg

Gesprek met: Elles van Veghel, hoofd museumzaken.

6. Bond Heemschut

Gesprek met: Karel Loeff, Directeur.

Interieur transplantatie

Erfgoed uit depot

projectnr **18 260 Interieurs uit depot**
 onderwerp studie
 adres -

opdrachtgever Agnes Vugts
 RaadSaam erfgoedprojecten
 E agnes@raadsaam-erfgoedprojecten.nl
 T +31 (0)6 42 128 906

datum **8 december 2018**

wijziging

formaat **A3**

PAN+
 architectuur

peter van hoogmoed
 anneke vervoort

telexstraat 9
 5038 dj tilburg
 +31 (0)13 4678320 kvk 61179752
 www.panplus.nl btw NL854242314B01
 info@panplus.nl iban NL81RAB00188684646

INTERIEUR TRANSPLANTATIE

erfgoed uit depot

dec 2018

Centraal museum I Utrecht Centraal

Het decor is het Amsterdam rond de eeuwwisseling. Het vermogende echtpaar Dentz van Schaik geeft kunstenaars Carel Adolph Lion Cachet en W. Nieuwenhuis de opdracht het interieur van hun woning te ontwerpen. De twee doen dit met verve (en zonder limitering van het budget) over een periode van 15 jaar. Het prachtige interieur wordt in 1959 verwijderd als het pand gesloopt wordt. Anno 2018 is het interieur in het bezit van het Centraal museum Utrecht daar heeft het een plek in het depot van het museum. Een plek waar het bestaansrecht van dit soort waardevolle stukken erfgoed actief bevraagd wordt of het risico loopt te gaan worden. Weggooien is onmogelijk.....maar wat wel te doen met deze waardevolle ruimte slurpende artefacten uit het verleden?

De zoektocht naar een tweede leven met (maatschappelijk) toegevoegde waarde voor het bijzondere interieur van de Frederikstraat 50 te Amsterdam brengt ons naar het Centraal Station Utrecht. Geen enkele andere plek in Nederland heeft zoveel bezoekers en/of voorbijgangers op één dag. Op deze extreem drukke plek is het samenbrengen van historie en 'de drukte van een alledaagse dag' een poëtische tegenstelling met een krachtige werking. Wat zou het een meerwaarde hebben als hier het Centraal Museum zichzelf op deze plek in de etalage kan zetten? Het spoorwegmuseum heeft al een bescheiden vitrine....kan in die gedachte ook dit specifieke interieur een meerwaarde creëren voor zijn huidige eigenaar maar ook voor de bezoekers van het station?

Voorgesteld wordt de onbestemde plateau's op de bestaande commerciële functies te gaan gebruiken. Middels nieuwe trappen kunnen deze plateau's omsloten worden en voorzien worden van bescheiden kleinschalige functies die niet puur commerciële maar juist cultureel en maatschappelijke functies kunnen faciliteren. Voor deze studie benutten we één zo'n platform, de overige potentiële plekken kunnen, deze gedachtelijn volgend, vergeven worden aan andere kunst en/of maatschappelijke instellingen.

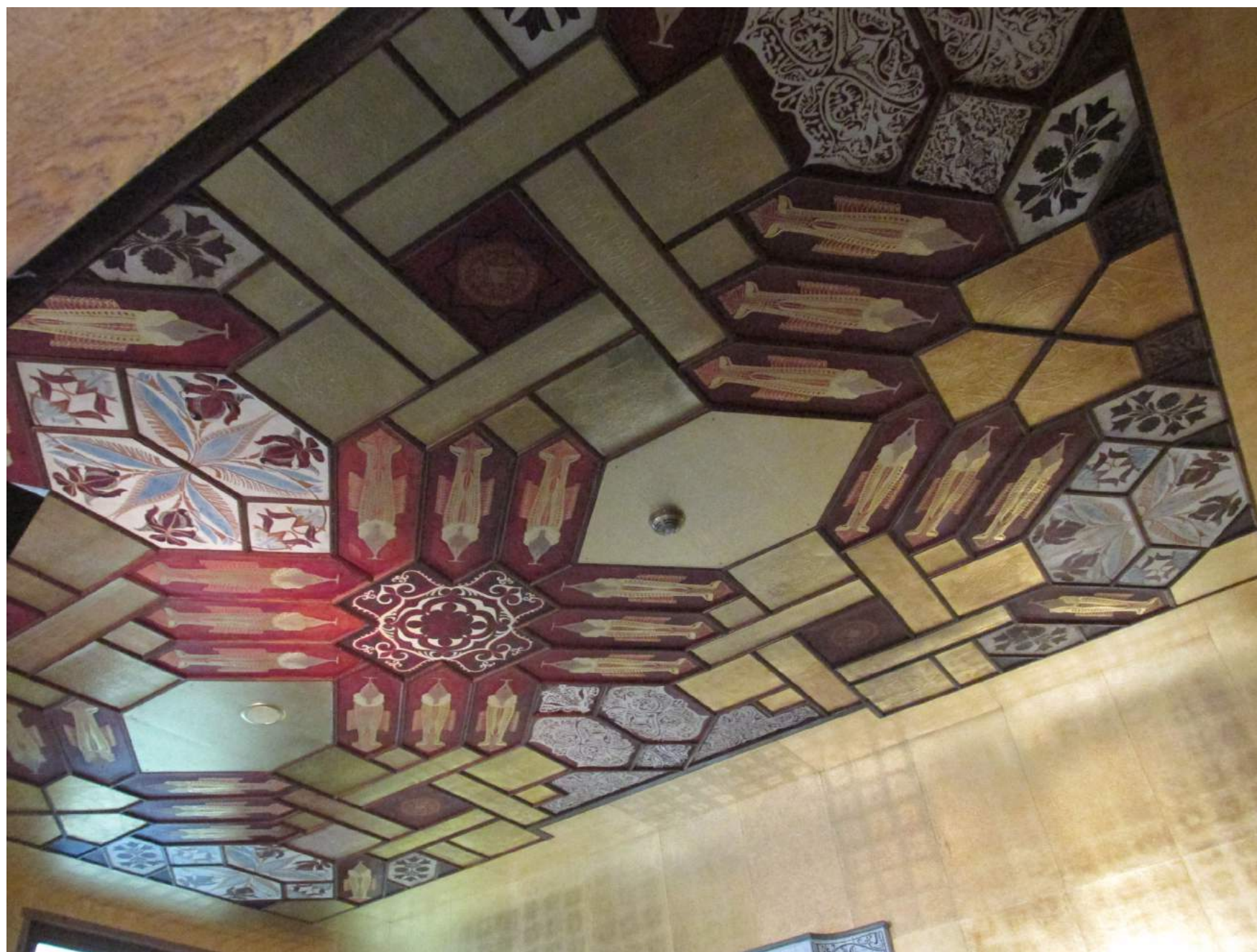
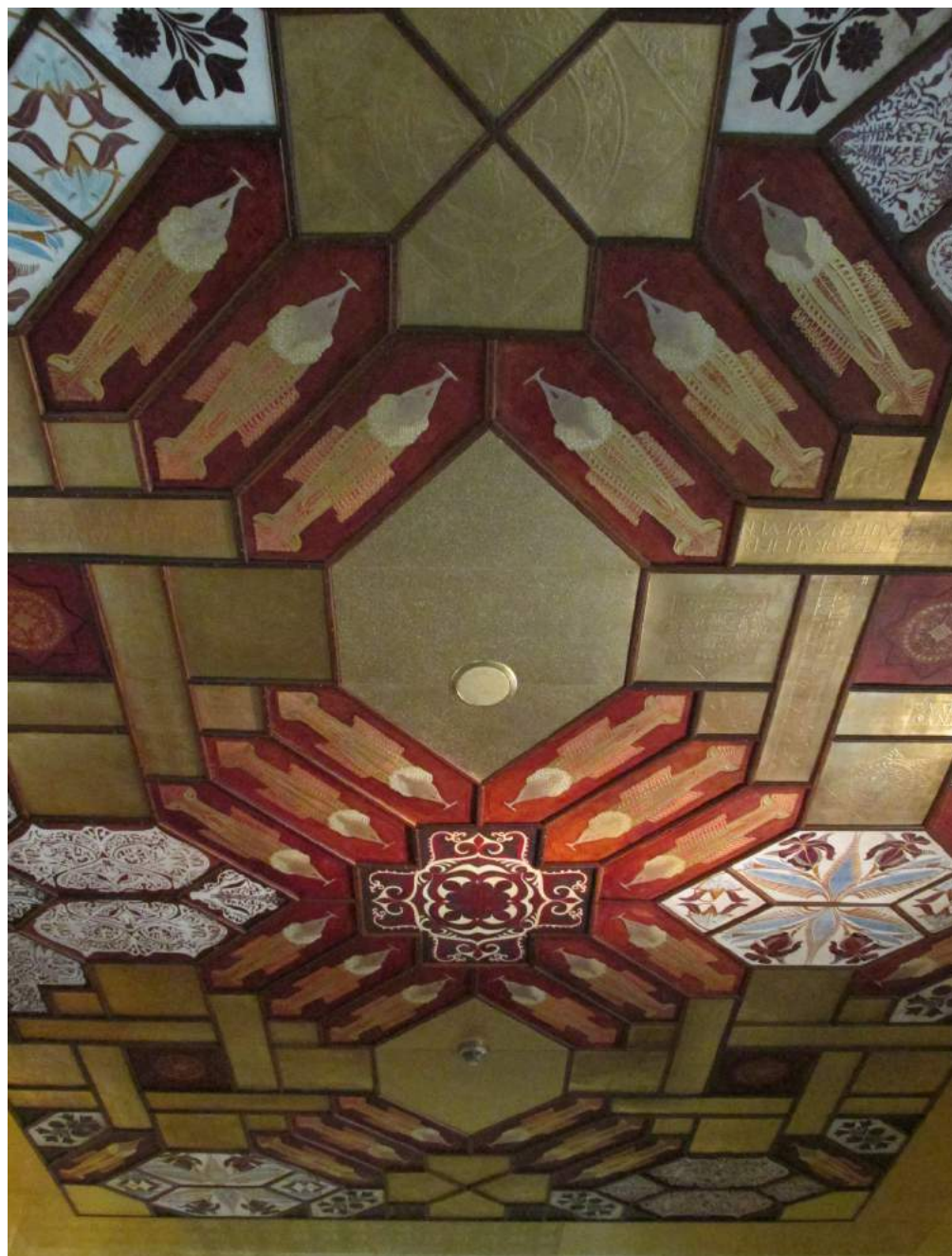
Een samenwerking wordt gesuggereerd tussen Centraal Museum Utrecht en de bibliotheek Utrecht. Het historische interieur wordt in een abstracte (tijdloze) witte doos geplaatst en wordt gebruikt als vergader-, lees- of werkruimte. De buitenwand wordt benut als kastenwand. In deze wand worden geabstraheerde boeken geplaatst. Het niet kunnen zien van de kaft van het boek versterkt de nieuwsgierigheid van de bezoeker. Het plateau kan verder benut worden als leesruimte, picknickplek, borrelruimte etc. De plek is een vluchtoord voor de overweldigende hectiek van de stationsvloer. Een glazen wand fungeert als vrijwel onzichtbare afsluiting van het interieur. Zonder het geluid van de drukke stationsvloer is vergaderen in dit bijzondere interieur uit begin 19e eeuw een reis door de tijd en dat op een plek waar bij uitstek reizen centraal staat.

Foto's interieur Frederikplein

Foto's interieur

onderwerp	fotos interieur	locatie	-
project	18 260	bestand	-
formaat	A3		
schaal	-	bladnr	
datum	-		

Foto's plafond

onderwerp fotos interieur
 project 18 260
 formaat A3
 schaal -
 datum -

locatie -
 bestand -
 bladnr

Lion Cachet, Carel Adolphe

(Amsterdam 1864 - 1945 Vreeland)

Aanvankelijk trad Lion Cachet in de voetsporen van zijn vader, die hoofd van een lagere school was. Van 1882 tot 1885 volgde hij de kweekschool te Amsterdam, waar hij tekenles kreeg van B.W. Wierink, die hem kennis liet maken met oosterse kunst en speciaal de batikunst. Vervolgens werd hij onderwijzer, maar daarnaast volgde hij de Rijksnormaalschool en behaalde in 1891 zijn MO-akte. Tijdens deze opleiding raakte hij bevriend met G.W. Dijsselhof, Th.W. Nieuwenhuis en L. Zijl, met wie hij vele jaren nauw zou samenwerken. Vanaf ca. 1890 ging hij samen met zijn vrienden experimenteren met verschillende grafische technieken (hij geldt samen met Dijsselhof en Nieuwenhuis als herontdekker van de techniek van de houtsnede in Nederland) en met het batikken, welke techniek hij als eerste westerse kunstenaar toepaste. Sinds 1896 was hij tevens werkzaam als meubelontwerper en binnenhuisarchitect en in 1898 trad hij als zodanig in dienst van de firma E.J. van Wisselingh & Co te Amsterdam. Deze firma, die tot dan toe alleen actief was als kunsthandel, werd toen uitgebreid met een meubel- en interieurwerkplaats, waarvan hij samen met Dijsselhof en Nieuwenhuis hoofd-ontwerper werd. Een van zijn belangrijkste projecten, waaraan hij samen met Nieuwenhuis vanaf 1899 werkte, was de inrichting van het huis van het echtpaar Dentz van Schaik-Marloff te Amsterdam. Deze inrichting geldt als een van de hoogtepunten van de Nederlandse Art Nouveau, maar is helaas niet compleet bewaard gebleven; in 1959 werd het huis afgebroken, waarna delen van de inrichting over verschillende musea en instellingen verspreid zijn. Lion Cachet werkte aan dit project eerst vanuit Van Wisselingh, maar vanaf 1905 (tot 1914) vanuit zijn eigen ‘Atelier voor Vercieringskunst’, dat hij na zijn huwelijk in 1901 had opgericht bij zijn woonhuis ‘Schoonoord’ te Vreeland.

Sinds ca. 1900 was hij tevens werkzaam als interieurontwerper voor oceaanschepen, eerst voor de Koninklijke Paketvaart Maatschappij (KPM), vanaf 1905 tevens voor de Stoomvaart Maatschappij Nederland (SMN) en vanaf 1915 voor de Java-China-Japan-Lijn (JCJL), alle gevestigd te Amsterdam. Ook voor andere maatschappijen heeft hij incidenteel gewerkt en hij heeft zo bijdragen geleverd aan de interieurs van vermoedelijk bijna 100 schepen, waaronder minstens 20 grote veelomvattende inrichtingsprojecten. Daaronder de eersteklasse-interieurs van de ‘Grotius’ (SMN 1907), de ‘Prinses Juliana’ (SMN 1910), de ‘Melchior Treub’ (KPM 1913), de ‘J.P. Coen’ (SMN 1915), de ‘Johan de Witt’ (SMN 1920), de ‘P.C. Hooft’ (SMN 1926), de ‘Nieuw Holland’ en de ‘Nieuw Zeeland’ (beide KPM 1928), de ‘Johan van Oldenbarnevelt’ en de ‘Marnix van Sint Aldegonde’ (SMN 1929 en 1930) en de ‘Oranje’ (SMN 1939). Hij ontwierp voor deze schepen niet alleen meubels en betimmeringen, maar ook vloerkleden, wandtapijten, gordijn- en bekledingsstoffen, tegeltableaus en alle mogelijke decoratieve details. Het snij- en beeldhouwwerk werd doorgaans in nauwe samenwerking ontworpen door Zijl.

Verder ontwierp Lion Cachet affiches, boekomslagen (o.a. van gebatikt perkament, waaronder enkele zeer bijzondere ter gelegenheid van de inhuldiging van Koningin Wilhemina in 1898 en ter gelegenheid van haar huwelijk met Prins Hendrik von Mecklenburg-Schwerin in 1910), diploma’s en oorkondes (vaak met bijbehorende perkamenten kokers), bankbiljetten, postzegels en allerhande drukwerk, naast o.a. nog penningen, glas-in-lood-ramen en ceramiek (dat laatste o.a. voor de De Porceleyne Fles te Delft, De Distel te Amsterdam, Goedewaagen te Gouda en Ram te Arnhem). Er is bijna geen terrein binnen de toegepaste kunst waarop hij niet actief is geweest. Lion Cachet was lid van de VANK, waarvan hij medeoprichter was in 1904, was betrokken bij de oprichting van Wendingen in 1918 en heeft diverse artikelen in vakbladen geschreven over zijn werk en de ideeën erachter.

Tijdens zijn leven heeft hij met succes deelgenomen aan vele kunstnijverheidstentoonstellingen in binnen- en buitenland, waaronder de Wereldtentoonstelling te Parijs in 1900, de ‘Eerste Internationale Tentoonstelling van Moderne Decoratieve Kunst’ in Turijn in 1902, de Wereldtentoonstellingen in Milaan (1906) en Brussel (1910) en de ‘Exposition Internationale des Arts Décoratifs et Industriels Modernes’ te Parijs in 1925 (gouden medaille). Hij is een van de meest vooraanstaande vertegenwoordigers van de Nederlandse Art Nouveau en Art Deco geweest, wiens werk gekenmerkt wordt door een rijke, soms haast overdadige decoratie, waarin zeer uiteenlopende en vaak zeer kostbare materialen en technieken naast en door elkaar zijn toegepast. Hoewel hij zijn inspiratie uit zeer uiteenlopende bronnen putte – vooral uit de kunst van Japan en het oude Perzië, maar soms ook uit de Nederlandse kunst van de 17de eeuw – wist hij deze uiteenlopende elementen steeds tot een nieuwe eenheid om te werken, met een zeer persoonlijke en direct herkenbare stijl.

Drents Museum en uitgever WBOOKS BV, ‘Vernieuwing & Bezinning’ .

a. Spiegel met gedecoreerde panelen, ca. 1898; spiegelglas en gebatikt perkament op houten frame, 158 x 90 (geschenk van de Stichting Beringer-Hazewinkel).

b. Boekband van: Jan Apol, Phaëton en de Dwaas, Amersfoort (Valkhoff & Co.) 1901; linnen met stempeldruk in goud en litho met stempeldruk in goud, 21,3 x 17.

c. Wandpaneel met korhoenders, ca. 1907; goudleer, 94 x 132 (proefpaneel; een serie van deze panelen is gemaakt voor het stoomschip ‘Grotius’ van de Stoomvaart Maatschappij Nederland).

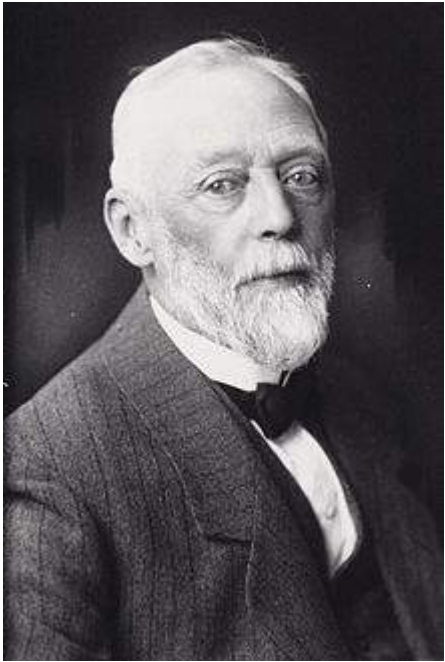
d. Tegeltableau met vaas met tulpen (uitvoering Goedewaagen), ca. 1928; ceramiek met goudluster; 146 x 104 (vermoedelijk ontworpen ter decoratie van het interieur van een schip van de Koninklijke Paketvaart Maatschappij).

Achtergrond

onderwerp	fotos interieur
project	18 260
formaat	A3
schaal	-
datum	-

locatie	-
bestand	-

bladnr

Biografie Carel Adolph Lion Cachet

- 28-11-1864: geboren in Amsterdam.
- 1880-1885: leerling aan de kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen te Amsterdam.
- 1887-1890: studeert aan de rijksnormaalschool voor tekenonderwijzers.
- Circa 1890: begint met batikexperimenten en is daarmee de eerste kunstenaar in Europa die in deze techniek werkt.
- 1898: Van Wisselingh & Co richt een werkplaats in om de ontwerpen van onder andere Cachet uit te voeren
- 1900: wordt lid van Architectura et Amicitia
- 1908: begint bij keramiekfabriek ‘De Porceleyne Fles’ te Delft
- 1910: is medeverantwoordelijk voor de inrichting van het Nederlandse paviljoen op de Wereldtentoonstelling te Brussel
- 1912: wordt hoofdontwerper bij keramiekfabriek ‘de distel’ te Amsterdam.
- 1913: krijgt van de K.P.M. de opdracht voor het ontwerpen van de inrichting van de eersteklasaccommodatie van de ‘Melchior Treub’:
zijn eerste grote project voor deze maatschappij (voltooid in 1915)
- 1918: betrokken bij de oprichting van het tijdschrift Wendingen
- 1924: ontvangt het erelidmaatschap van de V.A.N.K. ter gelegenheid van zijn zestigste verjaardag.
- 1940: leidt na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog een teruggetrokken leven in Vreeland
- 1945: overlijdt kort na de bevrijding op 20 mei in de ouderdom van 80 jaar in huize Schoonoord

Art niveau Nederland – de nieuwe kunst

Net als in omringende landen wordt in Nederland de nieuwe industriële samenleving verantwoordelijk gehouden voor ‘het verval der kunsten’. “We zijn kinderen van de eeuw der stoommachine, der telegraaf en der elektriciteit. We hebben ons afgewend van het schoone en daarom begrijpen we het niet meer”, betoogde sierkunstenaar Johannes Ros melancholisch.

Er zijn wel grote verschillen met buurlanden als België en Duitsland. Een nieuwe expressieve vormtaal moet daar vooral appelleren aan het vonkende levensgevoel van een wereld die in stroomversnelling raakt, terwijl de art nouveau in Nederland juist streeft naar het ‘ware’, het ‘echte’, het oorspronkelijke. De herwaardering van het ambacht, de hervorming van het tekenonderwijs, de grote waardering voor het volmaakte en ongerepte van de natuur, en de fascinatie voor exotische, ‘onbedorven’ culturen; de drang naar vernieuwing en het idealisme gaan hand-in-hand met het zoeken naar authenticiteit.

Schoonheid als levensnoodzaak
Veel ontwerpers, sierkunstenaars en kunstcritici wijzen de flamboyante vormtaal van omringende landen af. Een ‘nieuwe kunst’, zo menen zij, moet aansluiten bij de nationale volksaard en de zwierige, losbandige zweepslaglijn zou niet passen niet bij de vermeend nuchtere Hollandse inborst. In felle bewoordingen, zoals de ‘kant-nog-wal-rakende wulpschheid’ van de Belgen of de ‘opdirkingskunst’ van de Duitsers, wordt de sierkunst van omringende landen weggezet als iets waar de Nederlandse kunstenaars verre van dienden te blijven. Toch blijken veel ontwerpers en kunstenaars niet ongevoelig voor de internationale vormgeving. Wie goed kijkt, ziet dat de sierlijke zweepslaglijnen rond de eeuwwisseling ook in Nederland zijn sporen hebben nagelaten, met name in Den Haag. Niet alleen in de architectuur, ook in de toegepaste kunsten.

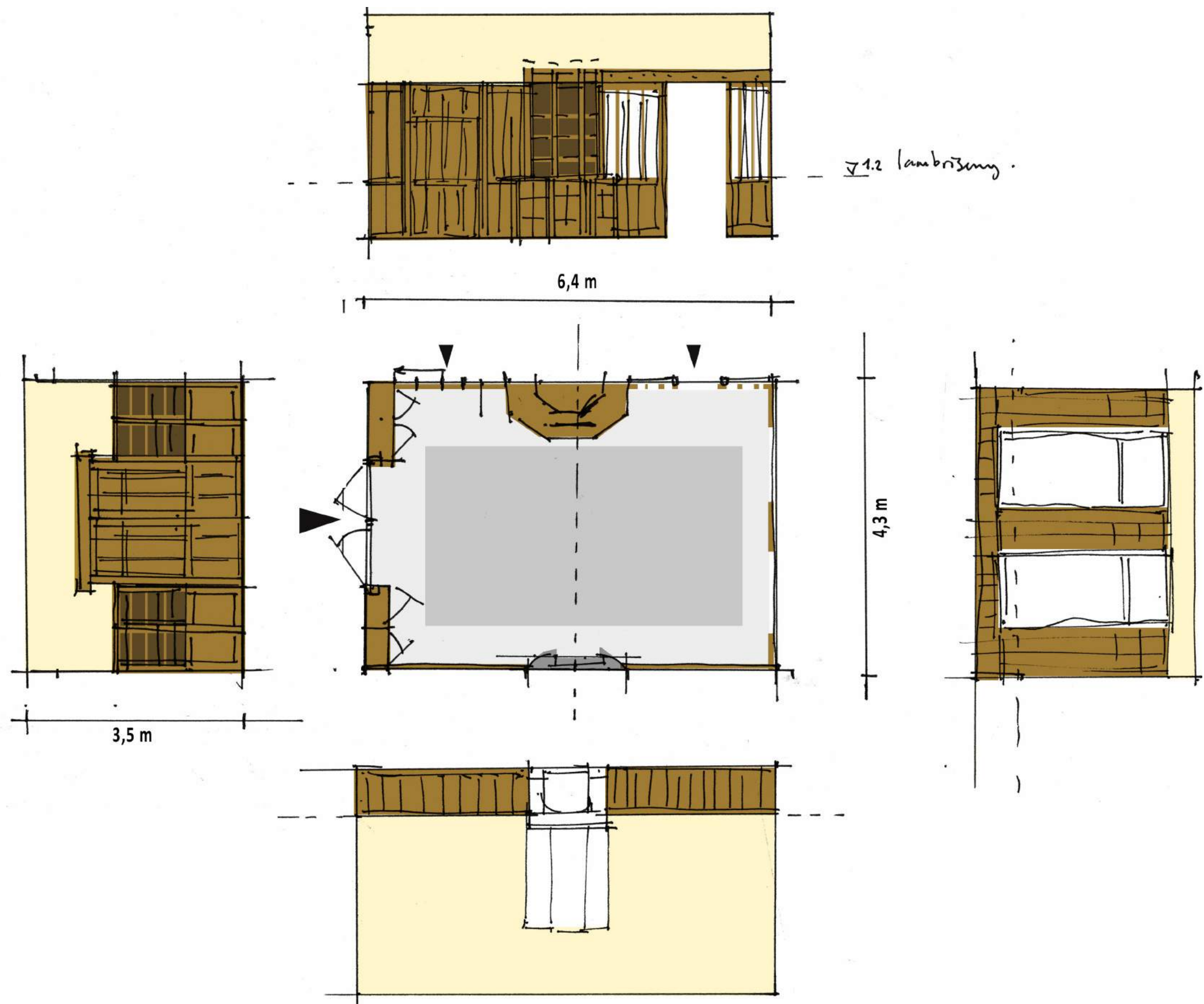
Hoe fel sierkunstenaars en kunstcritici in theoretisch opzicht soms ook naar elkaar uithalen, in de praktijk bestonden velerlei smaakrichtingen naast elkaar en werden elementen uit verschillende stromingen gecombineerd. Dit heeft de art nouveau in Nederland een zeer pluriform uiterlijk gegeven. Wat al deze kunstenaars bond was de overtuiging dat goede vormgeving een belangrijke voorwaarde was voor een betere maatschappij: schoonheid was voor hen een ‘levensnoodzaak’.

Begeleidend schijven expositie gemeente museum Den Haag (2018) ‘Art nouveau in Nederland’.

Achtergrond

onderwerp	fotos interieur	locatie	-
project	18 260	bestand	-
formaat	A3		
schaal	-	bladnr	
datum	-		

Analyse bestaande interieur

onderwerp fotos interieur
 project 18 260
 formaat A3
 schaal 1:100
 datum -

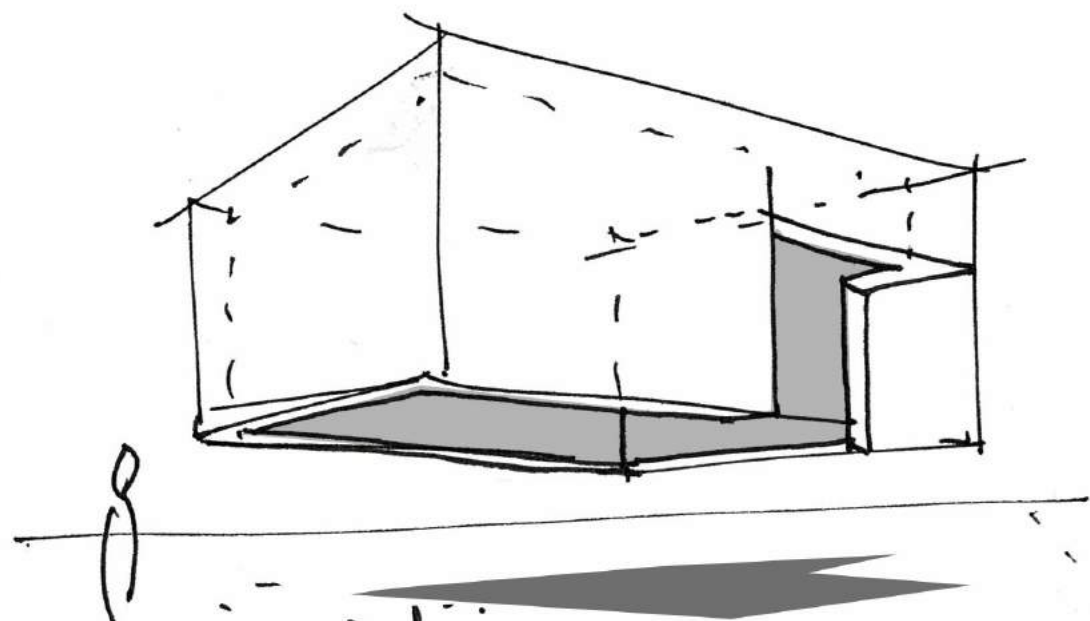
locatie -
 bestand -
 bladnr

INTERIEUR TRANSPLANTATIE

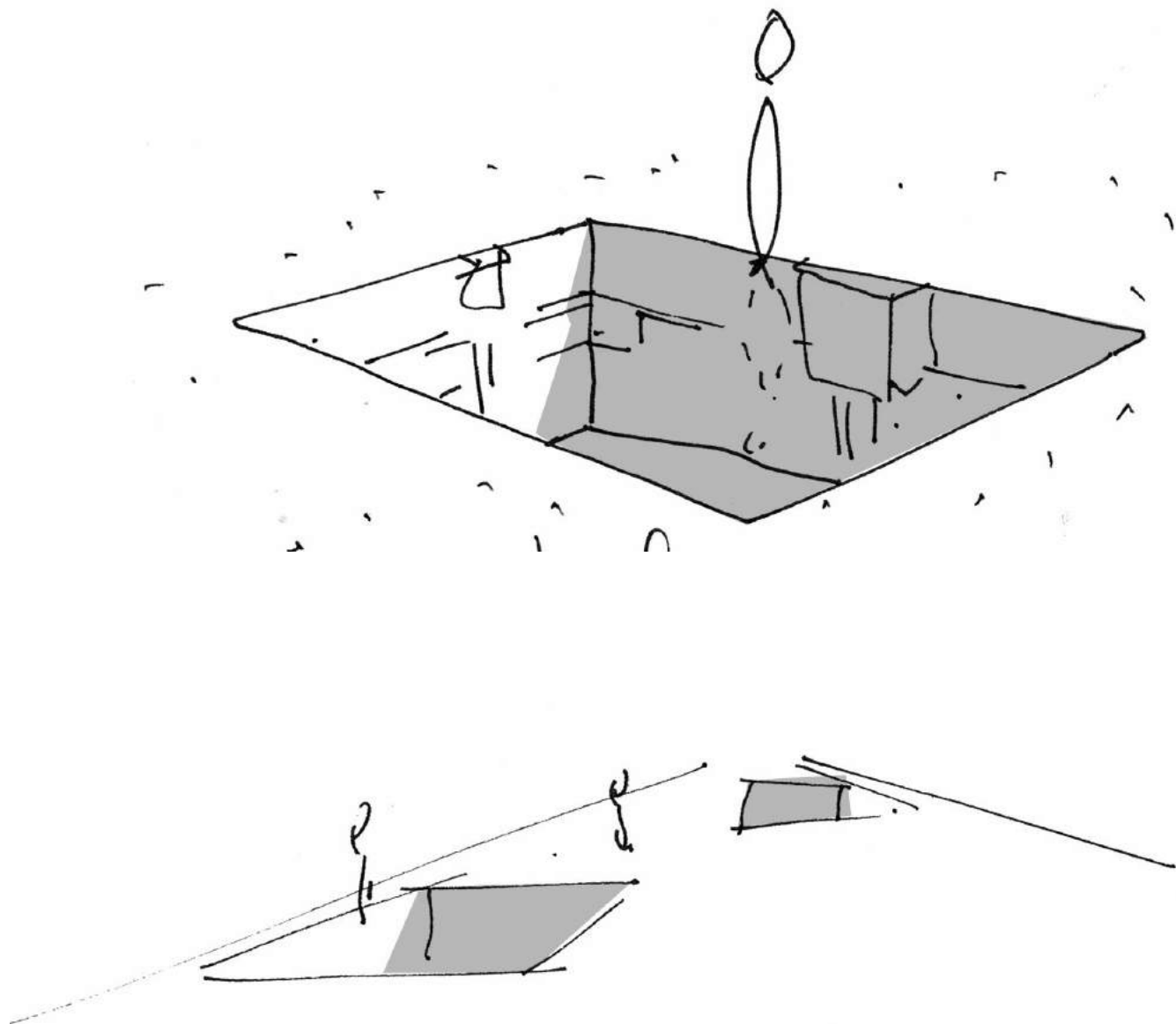
een conceptuele benadering

Interieurtransplantatie

een artistieke benadering

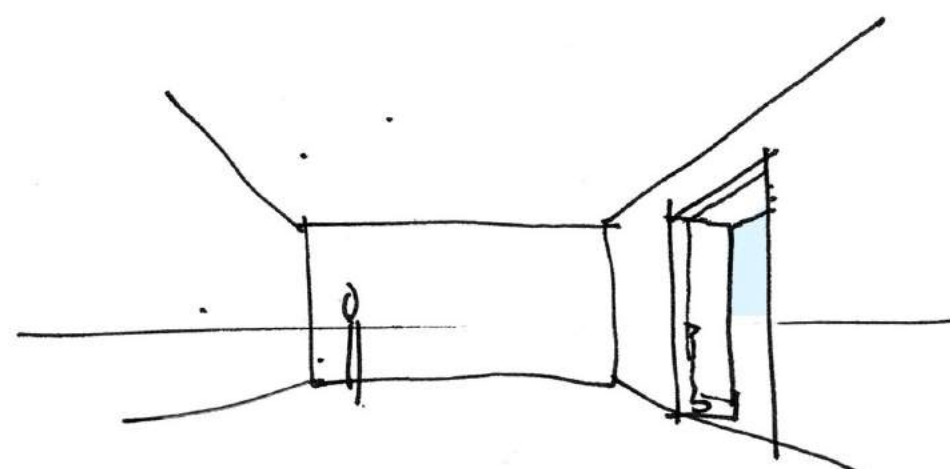
floating space

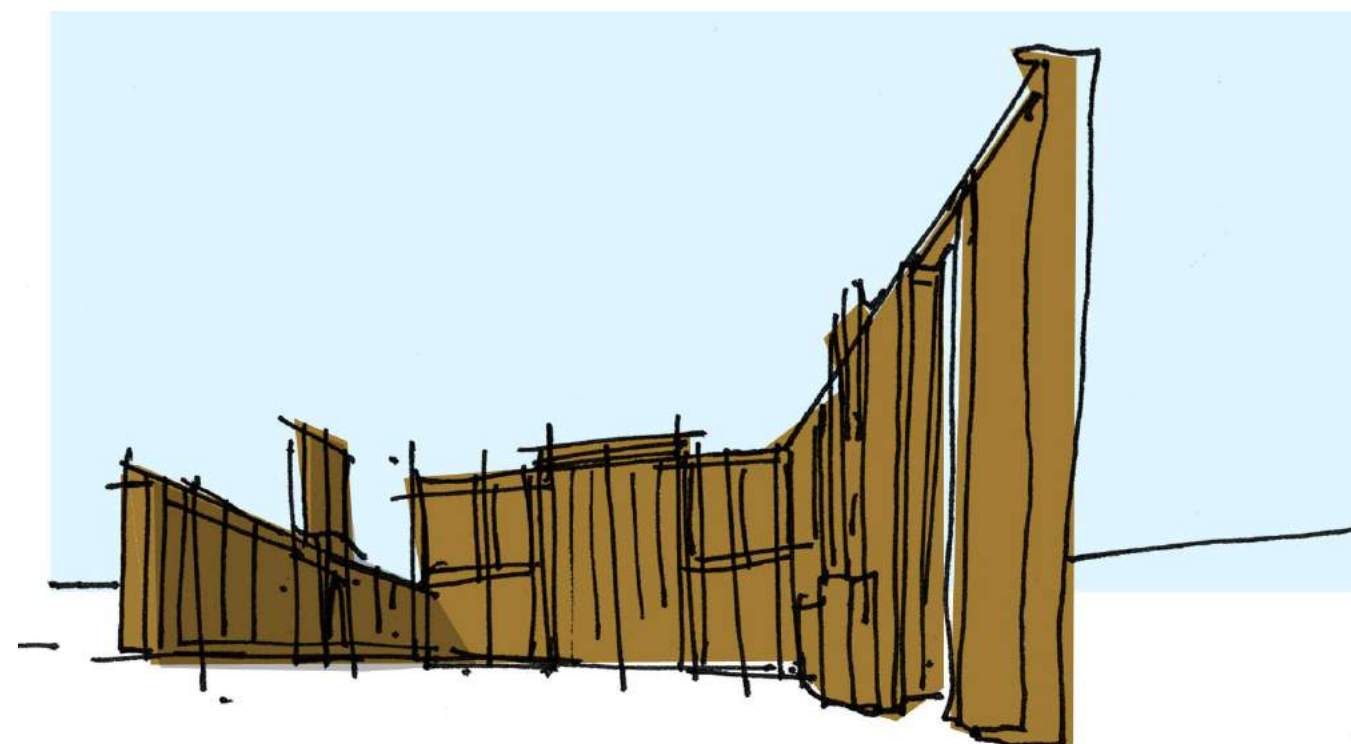
upside down

extreme concepten

onderwerp	fotos interieur	locatie	-
project	18 260	bestand	-
formaat	A3		
schaal	-	bladnr	
datum	-		

inside outside

deduction

extreme concepten

onderwerp fotos interieur
 project 18 260
 formaat A3
 schaal -
 datum -

locatie -
 bestand -
 bladnr

Generic (non-room) vs Historie

onderwerp	fotos interieur	locatie	-
project	18 260	bestand	-
formaat	A3		
schaal	-	bladnr	
datum	-		

a streetview

extreme concepten

onderwerp fotos interieur
project 18 260
formaat A3
schaal -
datum -

locatie -
bestand -

bladnr

CENTRAAL MUSEUM I UTRECHT CENTRAAL

Utrecht CS

Het nieuwe Utrecht Centraal is overdekt met een groot golvend dak dat door zijn vorm zorgt voor veel lichtinval en ruimte. De lichtlijnen in het dak benadrukken de golvende beweging.

Buiten langs de vernieuwde stationshal loopt een promenade van zo'n 300 meter over de sporen. Deze passage met winkels verbindt het Jaarbeursplein met het Stationsplein.

Op het hoofdstation van Utrecht stapten vorig jaar dagelijks zo'n 186.000 mensen in- en uit de trein, blijkt uit gegevens van OV-chipkaarten.

Het station is ooit gebouwd voor circa 35 miljoen reizigers per jaar, maar op dit moment maken jaarlijks zo'n 88 miljoen mensen gebruik van het station. Dit aantal neemt in de toekomst alleen nog maar toe, naar verwachting tot zo'n 100 miljoen reizigers in 2030.

Utrecht CS

onderwerp fotos interieur
project 18 260
formaat A3
schaal -
datum -

locatie -
bestand -

bladnr

UITGANGSPUNTEN

EXTREEM DRUKKE PLEK (VEEL EXPOSURE)

_CREATIE RUSTPLEK IN HEKTIEK

TOEPASSING MET HOOFDROL VOOR INTERIEUR

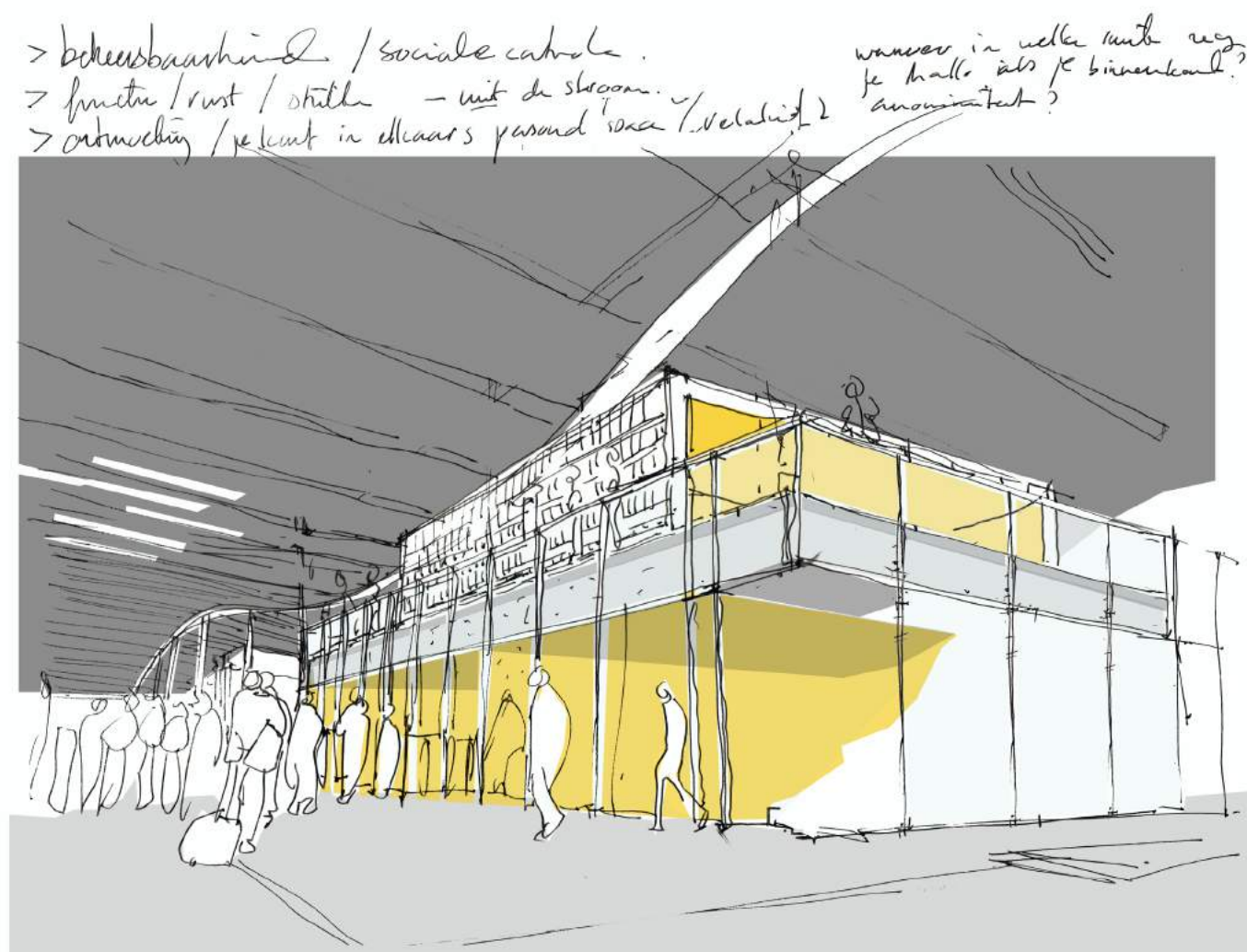
_INTERIEUR ALS RUIMTE EN OBJECT

VERWIJZING NAAR CENTRAAL MUSEUM

_BIJVOORBEELD SUB-LOCATIE IN SAMENWERKING

MET PATNER (BIJVOORBEELD BIBLIOTHEEK)

_ZOWEL FUNCTIONEEL ALS SIGNAALFUNCTIE

CENTRAAL
MUSEUM

de Bibliotheek
Utrecht

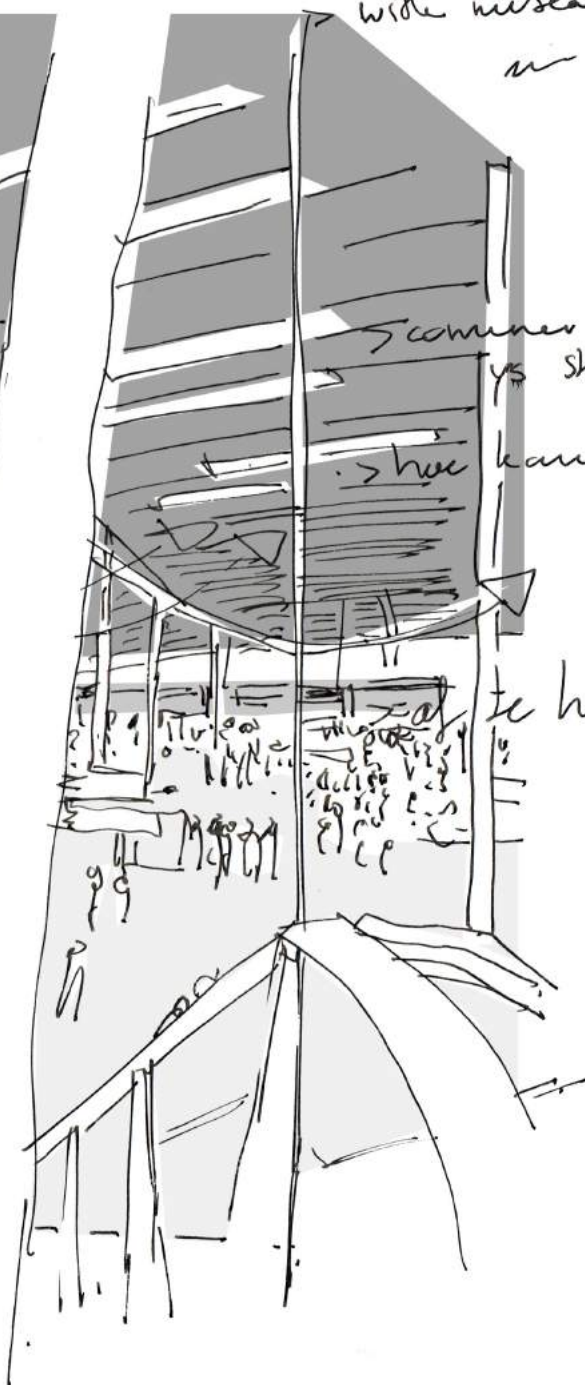
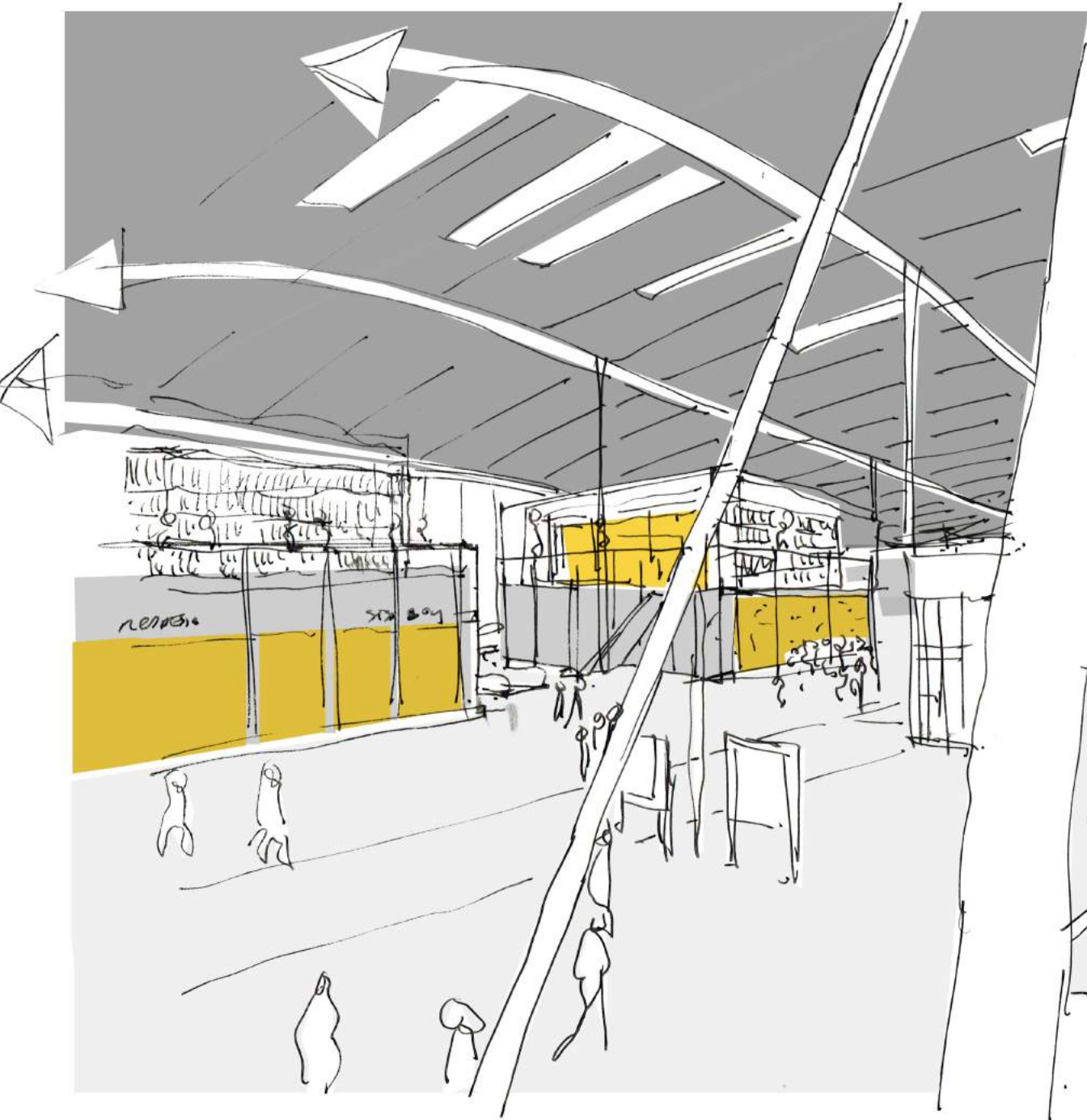

onderwerp fotos interieur
project 18 260
formaat A3
schaal -
datum -

locatie -
bestand -

bladnr

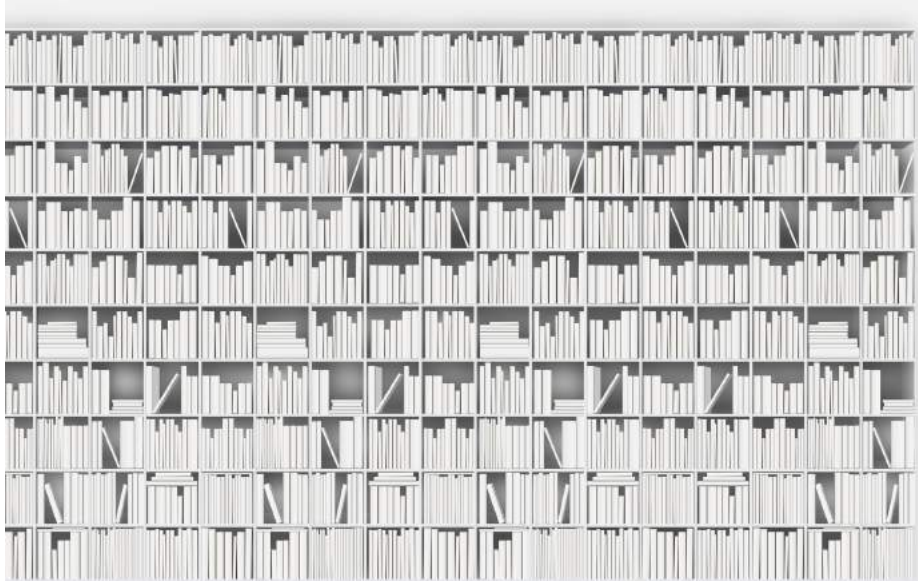
Schets werking benutten plateau's op commerciële functies.

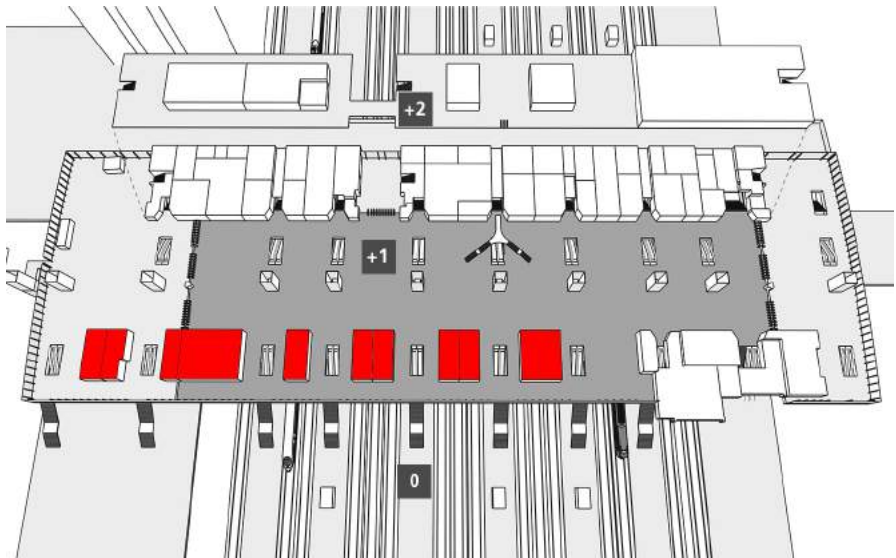
> 'actieve kunst in
ruimtelijke / museum dependance
wide museal. / up interior
m.

commercial / double
ys shift.
-> here have given?

te henen?

Anonieme adoptieboeken in kastenwand (ism bibliotheek Utrecht)

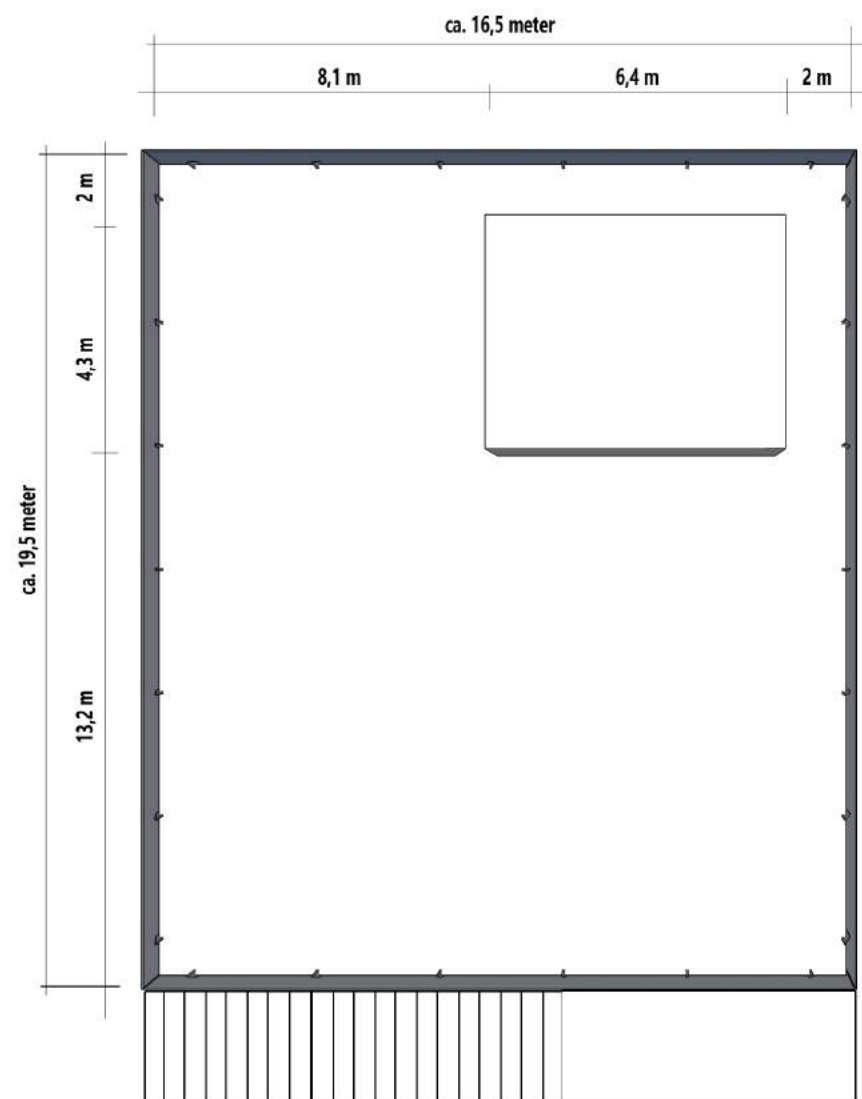

Utrecht Centraal plattegrond (rood commerciële functies en plateau's)

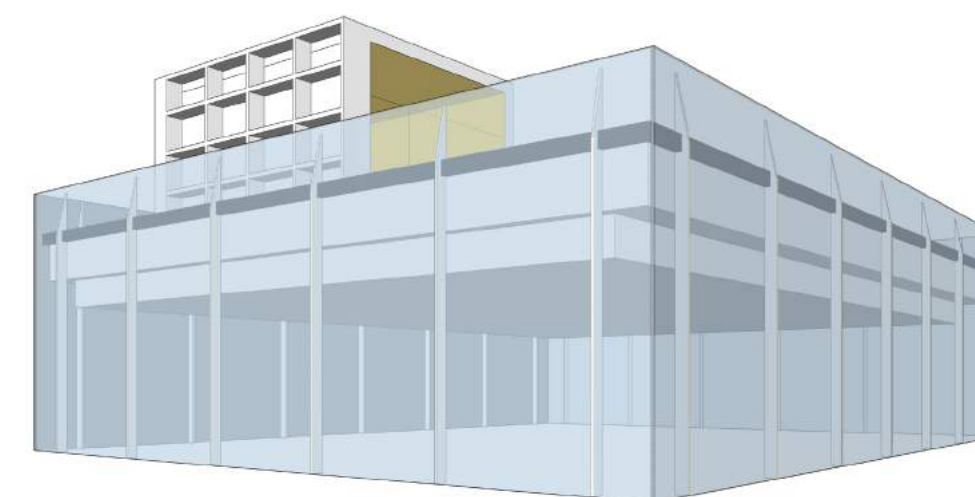
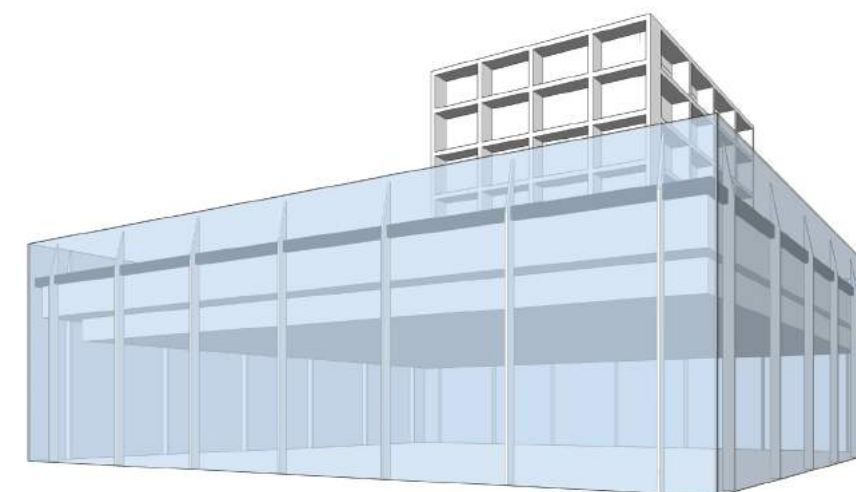
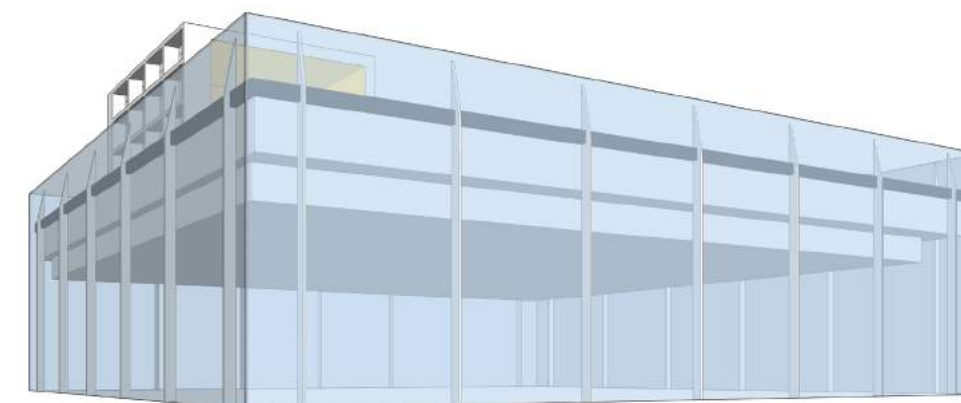
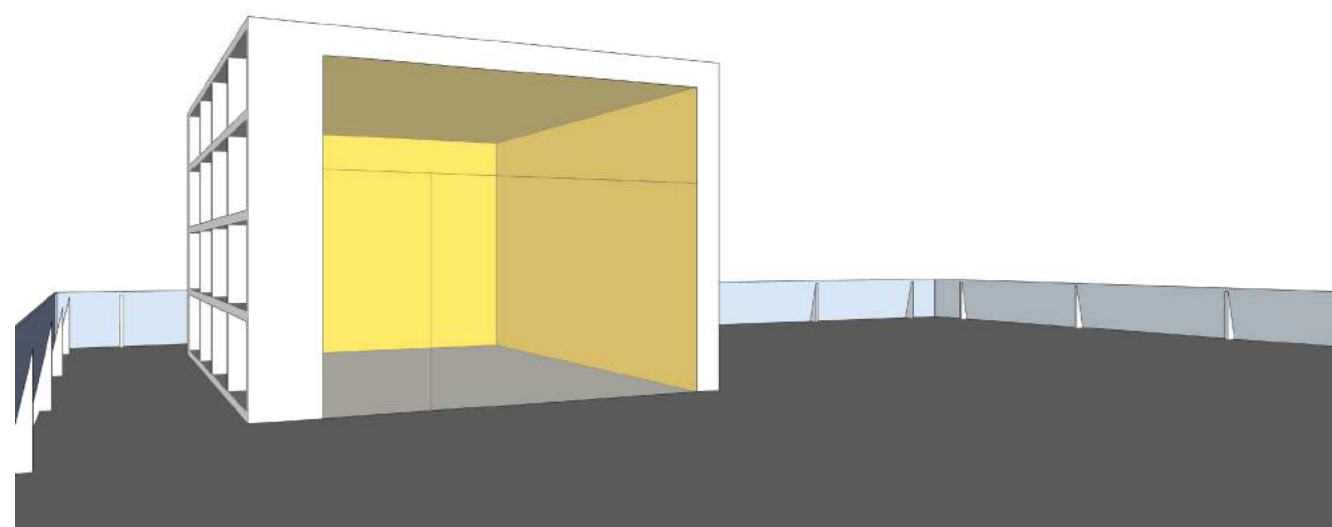
onderwerp fotos interieur
project 18 260
formaat A3
schaal -
datum -

locatie -
bestand -

bladnr

plateau incl positie afmetingen interieur

onderwerp fotos interieur
 project 18 260
 formaat A3
 schaal -
 datum -

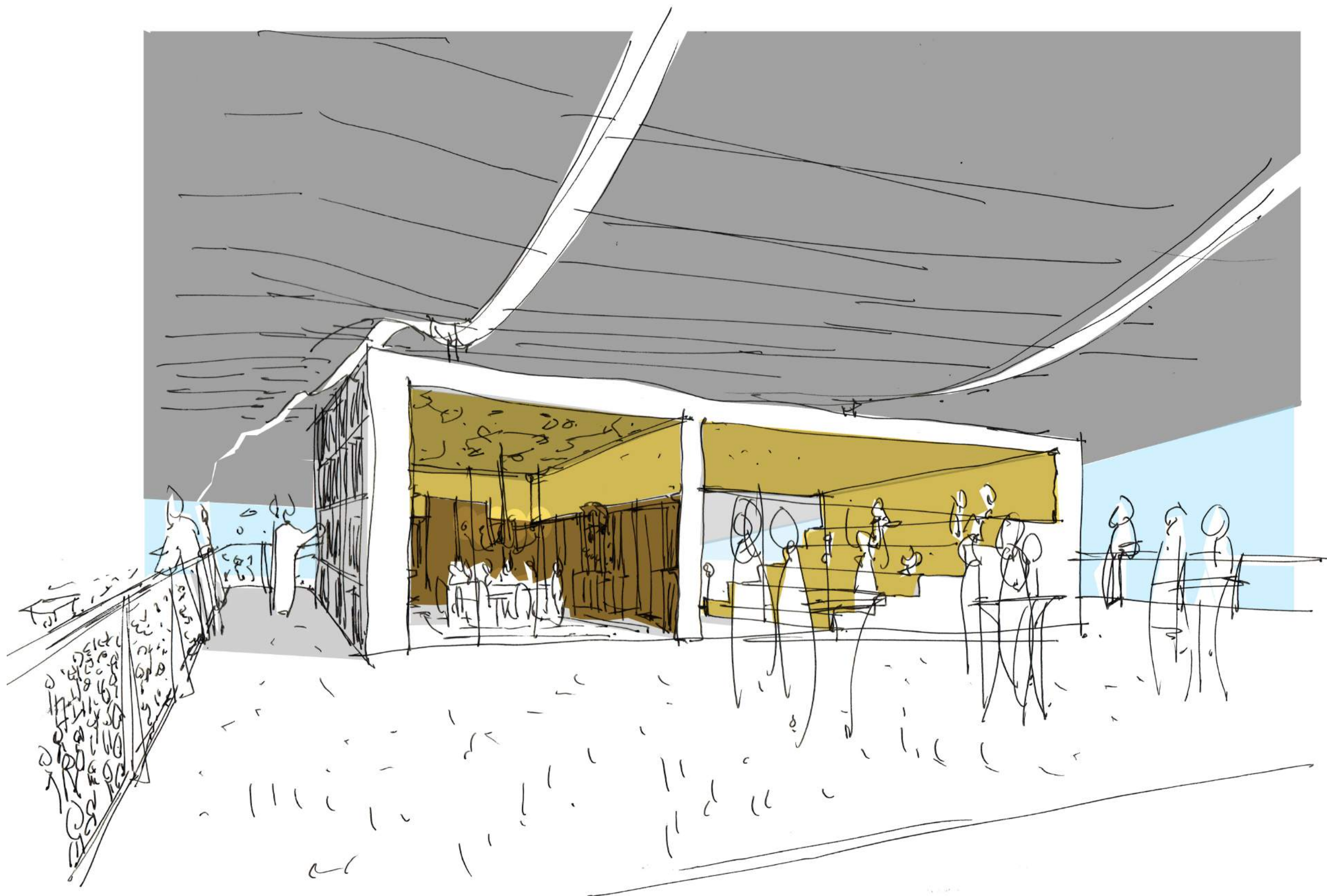
locatie -
 bestand -
 bladnr

Zicht vanaf drukke stationsvloer naar verblijfsplateau
CENTRAAL MUSEUM I UTRECHT CENTRAAL

onderwerp fotos interieur
project 18 260
formaat A3
schaal -
datum -

locatie -
bestand -
bladnr

Verblijf op platform (hier incl optionele theaterfunctie)
CENTRAAL MUSEUM I UTRECHT CENTRAAL

onderwerp fotos interieur
project 18 260
formaat A3
schaal -
datum -

locatie -
bestand -
bladnr

Colofon

RaadSaam Erfgoedprojecten vof

Agnes Vugts

agnes@raadsaam-erfgoedprojecten.nl

06 42 128 906

Michelle van der Sluis

michelle@raadsaam-erfgoedprojecten.nl

06 23 589 465

Charlotte van Rappard

CollectieConsult

charlottevanrappard@collectieconsult.nl

Anneke Vervoort

www.panplus.nl

annekevervoort@panplus.nl